

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Kati Hämalane

**TURUHINDADE KUJUNEMINE EESTI
NARKOTURGUDEL KOKAIINI JA AMFETAMIINI
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Indrek Saar, PhD

Tallinn 2023

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2023
Töö pealkiri eesti keeles: Turuhindade kujunemine Eesti narkoturgudel kokaiini ja amfetamiini näitel Töö pealkiri võõrkeeles: <i>Development of Market Prices in Estonian Drug Markets Using the Example of Cocaine and Amphetamine.</i> Lühikokkuvõte: Lõputöö on kirjutatud teemal „Turuhindade kujunemine Eesti narkoturgudel kokaiini ja amfetamiini näitel“. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning eesti- ja inglisekeelse kokkuvõttega. Töö koosneb 53 leheküljest, sisaldab 2 tabelit, 6 joonist ja 6 lisa. Lõputöö koostamisel kasutas autor kokku 46 erinevat eesti- ja inglisekeelset allikat. Lõputöö eesmärgiks on Eesti amfetamiini ja kokaiini turu hinda mõjutavate tegurite leidmine. Lõputöö uurimisprobleem on küsimus, millised tegurid omavad tähtsust kokaiini ja amfetamiini hindade kujunemisel Eestis? Uurimistöös kasutati andmekogumismeetodina dokumendianalüüsi ja andmeanalüüsimetodina kvalitatiivset sisuanalüüsi. Kokku analüüsiti 28 kohtulahendit. Uuringu tulemustest selgub, et suurimad hinda mõjutavad tegurid on tehingu sooritamisel müüdava aine kogus ja puhtus. Lõputöös teeb autor järeldusi ning ettepanke, kuidas on võimalik läbi turuhindadele mõjuvate tegurite mõjutada kokaiini ja amfetamiini turgu.	
Võtmesõnad: kokaiin, amfetamiin, turuhindade kujunemine	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>cocaine, amphetamine, formation of market prices</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
Töö autor: Kati Hämalane Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalistest ja mujalt allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi. Allkiri: _____ Kommentaar (soovi korral): _____	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Indrek Saar allkirjastatud digitaalselt	
Kaitsemisele lubatud Kolledži direktor: Kerly Randlane allkirjastatud digitaalselt	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. HINDADE KUJUNEMINE ILLEGAALSETEL TURGUDEL	8
1.1. Kokaiini ja amfetamiini hinna kujunemise põhimõtted illegaalsetel turgudel	8
1.2. Olukord Eesti kokaiini ja amfetamiini turul	12
1.2.1. Kokaiini ja amfetamiini nõudluse olukord Eesti turul	12
1.2.2. Kokaiini ja amfetamiini pakkumise olukord Eesti turul	14
1.3. Illegaalsete turgude mõjutamise võimalused.....	16
2. EMPIIRILINE UURING.....	20
2.1. Uuringu meetodika, protsess ja valim	20
2.2. Kohtulahendite kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemused	23
2.3. Kvalitatiivse võrdluse tulemused.....	27
2.4. Järeldused ja ettepanekud	30
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY.....	39
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	41
Lisa 1. Koodipuu	46
Lisa 2. Kohtulahendid.....	48
Lisa 3. Amfetamiini algandmed tehingute lõikes	50
Lisa 4. Amfetamiini andmematriks	51
Lisa 5. Kokaiini algandmed tehingute lõikes	52
Lisa 6. Kokaiini andmematriks	53

SISSEJUHATUS

Arenev IT maailm on suuresti suunatud äriliste eesmärkide täitmiseks. Ettevõtted leiavad uusi viise, kuidas muuta oma kaupu tarbijatele lihtsamini kättesaadavaks ja selleks kasutatakse ka erinevaid sotsiaalvõrgustike platvorme, mis lihtsustavad kaupade tellimist ja ettevõttega vahetus kontaktis olemist. Samu lahendusi on hakatud kasutama ka illegaalses narkoöris, mis muudab narkootiliste ainete kättesaadavuse järjest lihtsamaks. Selline narkootilise äri laienemine omab ühiskonnale suurt mõju mitmel erineval tasandil. Narkootiliste ainet turgudel turul teenitud raha on illegaalne, maksustamata ja teenitud inimeste arvelt. Kasutatakse ära sõltlasi, „toodetakse“ neid juurde ja läbi iga sõltlase on mõjutatud ka nende lähedased. Mõjud on tuntavad majanduslikul tasandil, siseturvalisuse ja psühhosotsiaalsetes valdkondades. Illegaalse narkoturu paremini tundma õppimine ja aru saamine hindade kujunemise põhimõtetest loob rohkem võimalusi turu tegevustesse sekkuda. Moeller (2018, p. 191) tõi välja, et ebaseaduslike uimastiturgude majanduslikke ja kriminoloogilisi uuringuid lahutab suur erinevus. Kriminoloogid keskenduvad sellele, mis toimub turgudel tänavastasandil, majandusteadlased loovad mudeleid abstraktsel tasandil.

Uurimisfookuse hoidmiseks valisin välja stimulantide kategooriasse kuuluvad ained jakitsendasin analüüsi konkreetsetele narkootikumidele milleks valisin kokaiini ja amfetamiini. Valisin need ained, sest kokaiin on Euroopas tarvitavate ebaseaduslike narkootikumide seas teisel kohal, amfetamiin stimulantide seas populaarsuselt järgmine (Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus, 2021, lk 18-20).

Nii Eesti kui ka maailma turul on narkootikumide hinnad viimastel aastatel olnud stabiilsed ja jäänud aastate 2013-2014 tasemele. Kokaiini hind on vahemikus 80-150 eurot gramm, sõltub aine puhtusest. Aine puhtuse tase on stabiilselt tõusnud. Amfetamiini ja metamfetamiini hinnavahe on 15-20 eurot. Enamik tehinguid jääb 1-10 kasutajadoosi vahele. (Tervise arengu Instituut, 2018) COVID-19 pandeemia võimalike murettekitavate suundumuste hulgas on mõnes riigis täheldatud crack-kokaiini kättesaadavuse ja tarvitamise kasvu (Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus, 2021, lk 18-19).

Amfetamiininõudlus püsis stabiilsena aastatel 2019-2020. Amfetamiini tootmine Euroopa Liidus toimub tarvitajate lähedal, sest selline nõudlus muudab kohapealse tootmise tarvitajate läheduses kasumlikuks. (Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania

Seirekeskus, 2021, lk 20-21) Fentanüüli kättesaadavuse halvenemise tõttu on nüüd peamiseks süstitavaks aineks nii Tallinnas, kui Ida-Virumaal amfetamiin (Tervise Arengu Instituut, 2022a).

Lõputöö teema aktuaalsust on märgitud Siseministeeriumi poolt välja antud strateegilises dokumendis „Eesti narkopoliitika aastani 2030“. Dokumendis on püstitatud viis peamist narkopoliitika prioriteeti ja eesmärki. Üheks prioriteediks on turg ja müük ning püstitatud eesmärgiks on aastaks 2030 oluliselt vähendada narkootikumide levimist noorte seas. (Siseministeerium, 2021, lk 19) Sellest tulenevalt on oluline proovida leida erinevaid meetodeid turu mõjutamiseks ja ennetustegevusteks. Turu tundmine on üks vahenditest uute meetodite välja töötamisel.

Lõputöö on uudne, sest minule teadaolevalt ei ole varasemalt uuritud, milliste tegurite lõikes erinevad hinnad Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel. Narkoturud toimivad vaba turu põhimõttel, kus põhiliseks toimimise loogikaks on hinnamehhanism. Turul osalejad teevad tarbimise valikuid muu hulgas ka hindade põhjal. Seetõttu on oluline mõista hindade kujunemise loogikaid ja eripärasid. Legaalsel turgudel mõjutavad hindu kogus, ostetava kauba kvaliteet, transpordikulud, tootmiskulud jne. Uurin kas samad tegurid mõjutavad illegaalsel turgudel hindade kujunemist või on hindade kujunemisel tegureid, mis ei ole tavapärased. Teiseks ei ole minule teadaolevalt proovitud rakendada sellises uuringus kvalitatiivse võrdleva analüüsi raamistikku, mis ühendab endas kvantitatiivse ja kvalitatiivse uuringu. Varasemalt on seda meetodit kasutanud oma töös näiteks Krook (2010) töös „Women’s Representation in Parliament: A Qualitative Comparative Analysis“ ja Uibo (2013) oma magistritöös teemal „Valimisosaluse varieerumise põhjused Euroopa riikides: kvalitatiivne võrdlev analüüs“.

Varasemalt on narkootikumidega seotud Eesti ühiskonda analüüsivaid töid kirjutanud Sisekaitseakadeemias Sulaoja (2022) teemal „Narkootiliste ainete turu ülesehitus ja osalised Eestis“, töö uurimuslik pool keskendus sarnaselt käesolevale tööle, kohtulahendite analüüsile. Ülevaate narkootikumide kättesaadavusest ja tarvitamisest on kirjutanud Sisekaitseakadeemias lõputöö Talvar (2020) teemal „Narkootiliste ainete tarvitamine ja kättesaadavus Tartu Tamme Gümnaasiumi ja Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi näitel“. Talvar viis oma töös läbi uuringu 16-17 aastaste noorte seas ja jõudis järeldusele, et soov narkootikume proovida tekib põhiliselt meeldivast tundest, mida narkootilised ained tekitavad. Lisaks aitavat need erinevate meeleoluhäirete korral. Uuringus osalenud õpilaste sõnul on narkootikume lihtne kätte saada, põhiliselt läbi

sõprade, tänavalt ostes ja koolis. Julgeoleku nurga alt vaadelduna Strohm (2021) teemal „Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemise *modus operandi* lõuna prefektuuri näitel“. Strohmi uurimisprobleemiks oli teada saada, kuidas teha paremaks suures koguses narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega seonduvate kuritegude avastamist ja tõendamist. Minu töö uudsus varasemalt kirjutatud tööde suhtes seisneb selles, et aru saada kahe enim levinud stimulandi hindu mõjutavatest teguritest ning jõuda järeldusele kuidas on võimalik läbi turgu mõjutavate tegurite tekitada kokaiini ja amfetamiini turul turutõrkeid.

Lähtuvalt eespool mainitust on käesoleva töö uurimisprobleem: millised tegurid omavad tähtsust kokaiini ja amfetamiini hindade kujunemisel Eestis?

Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks püstitasin uurimisküsimused:

- Milliste kogustega turul kaubeldakse?
- Milliseid hinnakokkuleppeid turul sõlmitakse?
- Kuidas on narkootiliste ainete puhtus seotud hindadega?
- Kuidas toimub narkoturul kauba üleandmine müüjalt ostjale?

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavaid turutehinguid iseloomustavad tunnused.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks püstitasin järgmised uurimisülesanded:

- Analüüsida teaduskirjandust ja varasemaid uuringuid Eesti ning välismaiste kokaiini ja amfetamiini turge iseloomustavate tunnuste kohta.
- Analüüsida avalikult kättesaadavaid Eesti kohtulahendeid tehingute toimumise tingimuste põhjal.
- Sünteesida järeldused Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavate turutehinguid iseloomustavate tunnuste kohta ja pakkuda välja lahendused turu mõjutamiseks.

Lõputöö eesmärgi täitmiseks viin läbi kvalitatiivse empiirilise uuringu. Hea kvalitatiivne uurimistöö koosneb elu loovate sotsiaalsete protsesside kirjeldamisest. Kvalitatiivsed uuringud ja kvalitatiivne andmete analüüs püüavad välja selgitada, mis on uuritavate isikute eesmärgid teatud viisil käitudes või tegutsedes. Ehk miks inimesed teevad seda mida nad teevad, aru saada nende perspektiivist. (Ezzy, 2002, p. xii) Kvalitatiivse uuringu kasutamine võimaldab kokaiini ja amfetamiini turgu Eestis iseloomustada mitmesuguste

eluliste mustrite abil ning luua seeläbi võimalikud seosed hinna kujunemist mõjutavatest teguritest. Andmekogumismeetodina kasutan dokumendianalüüsi (Bowen, 2009, p. 27). Andmeanalüüsimetodina rakendan sisuanalüüsi, mis on sotsiaalteaduste valdkonnas kõige levinum kvalitatiivne andmeanalüüsi meetod (Krippendorff, 2004, p. 11). Seejärel kasutan kvalitatiivset võrdlevat analüüsi (Ragin, *et al*, 2003, pp. 323-324). Kohtulahendites välja toodud täpsed viited, üksikasjad ja detailid loovad need dokumendid väärtuslikeks sisuanalüüsi dokumentideks, mis aitavad uurimistöö küsimusele vastused leida (Bowen, 2009, p. 31).

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad alapeatükkideks. Esimese peatüki alapeatükkides annan ülevaate laiemalt illegaalse narkoturu kohta, kokaiini ja amfetamiini hinna kujunemise põhimõtetest, nõudluse ja pakkumise ülevaate kokaiini/amfetamiini kohta Eesti turul ning illegaalsete turgude mõjutamise vahendite kohta. Selleks analüüsin sellealast teaduskirjandust ja varasemaid uuringuid Eesti ning välismaiste kokaiini ja amfetamiini turgude kohta. Teise peatüki alapeatükkides annan ülevaate töös kasutatavatest uurimismeetoditest. Kodeerin Eesti kohtulahendeid kasutades selleks märksõnu kokaiini ja amfetamiini hinna, koguste, piirkonna, kauba üleandmise viisi, müüja isikliku tarbimisharjumuse/teo eesmärgi ja transpordiks kasutatavate liikumisvahendite kohta. Teise meetodina kasutan kvalitatiivse võrdleva analüüsi raamistikku ja analüüsin kohtulahenditest kogutud info põhjal kokaiini ning amfetamiini tehinguid. Analüüsitud andmete alusel teen järeldused hinna mõjutavate tegurite kohta, leian vastused uurimisküsimustele ja pakun välja lahendused, kuidas ja kas läbi saadud info on võimalik turgu mõjutada.

1. HINDADE KUJUNEMINE ILLEGAALSETEL TURGUDEL

1.1. Kokaiini ja amfetamiini hinna kujunemise põhimõtted illegaalsetel turgudel

Iga kauba hind kujuneb välja mingitel kindlatel alustel, nii ka kokaiini ja amfetamiini puhul. Järgnevas alapeatükis annan lühikese ülevaate, mis on illegaalne narkoturg ja millised tegurid mõjutavad illegaalsete narkootikumide hinna kujunemist üldisemalt. Seejärel kirjeldan millistel faktoritel on kokaiini ja amfetamiini hinna kujunemisel suurem mõju.

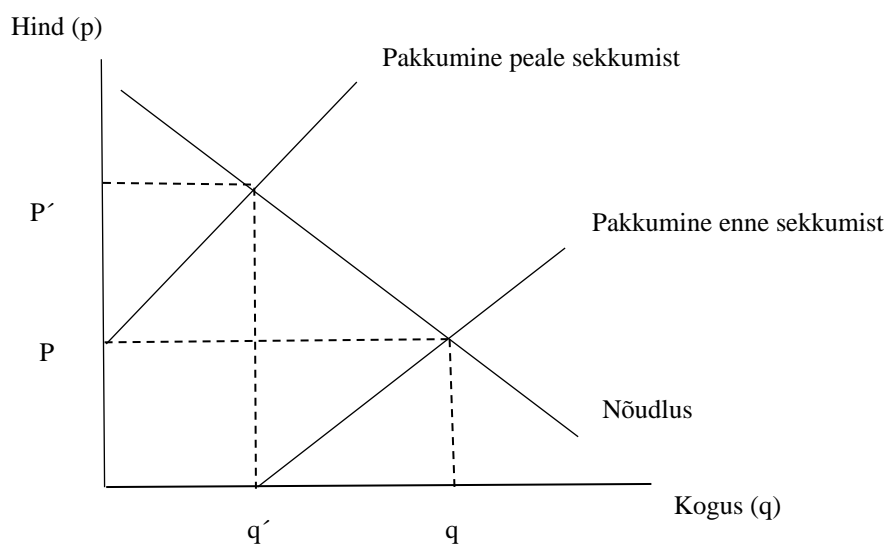
Turgu on defineeritud kui nähtust, mis seob ostjaid ja müüjaid läbi ostu-müügitehingute, olenemata kaupadest (Johnson & Ratcliffe, 2013, p. 26). Narkoäri tegelevad organisatsioonid ja uimastikaupmehed on igas mõttes realselt tegutsevad ettevõtted ja ettevõtjad. Kõigele lisaks tegutsevad nad valdkonnas, mille tegevust püüavad kõikide riikide valitsused reguleerida ja kontrollida. (Caulkins, *et al.*, 1999, p. 323) Maailma atraktiivseim kokaiiniturg on Euroopa oma turu suuruse, riskitasemete, hindade ja laevanduse infrastruktuuri tõttu (McDermott, *et al.*, 2021, p. 13).

Illegaalsete narkootikumide turgu saab jagada omakorda kaheks: avatud ja suletud turuks. Avatud turg tähendab, et see on ligipääsetav igale potentsiaalsele kliendile, puuduvad sisenemise barjäärid ja ostjad teavad, kust soovivat kaupa saada. See loob võimalused müüjatel kaupade kättesaadavuse suurendamiseks. Politsei sekkumise vältimiseks kujunevad illegaalsete narkootikumide turud ümber suletud turgudeks. Tekib turule sisenemise barjäär, tehinguid tehakse vaid usaldusväärsete osapooltega. Seega on turu tüüp suuresti seotud politsei poolse sekkumisega. Avatud turul tegutsemine on lisaks sisenemise barjääri puudumisele ka korrakaitsete poolt kergemini tuvastatavam ja müüjal on lihtsam oma kliendibaasi suurendada. (Hough & Natarajan, 2000, p. 4)

Bouchard (2007, p. 330) märgib, et mõned turud on politsei poolsest tegevusest vähem mõjutatavad ja stabiilsemad ehk elastsemad. Elastsus tähendab seda, et kui väljastpoolt tulevat lööki (riiklikud meetmed pakkumise vähendamiseks) ei ole võimalik summutada, siis peab süsteem oma elastseid omadusi kasutades taastuma. Elastsemad turud on need, kus diilerite arv või turul liikuvad kogused ületavad nõudlust. Illegaalsete narkoturgude

elastsus seisneb õigusorganite poolt eemaldatud edasimüüjate või uimastikoguste asendamises.

Tavapärastel turgudel müüdava kauba puhul esindab hind summat, mida inimesed on nõus maksma selle konkreetse kauba eest kokkulepitud koguses saamiseks. Nõudluskõver näitab seoseid koguse ja hinna vahel, mida tarbijad on valmis (suudavad ja soovivad) sel ajaperioodil tarbima (Pacula, *et al.*, 2010, pp. 22-23).

Joonis 1. Nõudluse ja pakkumise graafik (Kilmer, *et al.*, 2010; autori koostatud)

Joonise 1 koostamisel võtsin arvesse, et põhiline hinda mõjutav tegur on võimude sekkumine, mida tõid välja Hough & Natarajan (2000, p. 4). Tasakaaluhind kujuneb nõudluse ja pakkumise tulemusel. Tarbijad tahavad osta võimalikult odava hinnaga, tootjad müüa võimalikult kallilt. Tasakaaluhinnaks on ristumispunkt, kus on leitud hind, mis sobib mõlemale osapoolale. (Pacula, *et al.*, 2010, pp. 22-23) Sellest tulenevalt suureneb hinnale lisanduv riskipremia, vahendustegevuse efektiivsus ja turult konfiskeeritud koguse tõttu langeb pakkumine (Storti & De Grauwe, 2007, p. 5). Seetõttu tõuseb narkootilise aine hind kuni turu taastumiseni. Jooniselt 1 on näha, et peale politsei poolset sekkumist tõuseb narkootilise aine hind, väheneb turul pakkumine ja nõutav kogus langeb hinnatõusu tõttu.

Kui hinnad on liiga kõrged, siis enamik inimesi ei ole valmis seda kaupa tarbima. Vähesed on valmis kõrgema hinnaga kaupa tarbima, aga kogused, mida turul sel hetkel nõutakse, on väikesed. Kui hind langeb, siis tekib soovijaid juurde ja need, kes olid valmis ka kõrgema hinnaga ostma, võivad nüüd osta suuremaid koguseid. (Pacula, *et al.*, 2010, pp. 22-23)

Kõige olulisemad faktorid, mis mõjutavad illegaalse narkootikumi müügihinda, on alljärgnevad (Storti & De Grauwe, 2007, p. 5):

- Riskipreemia. Enamuses riikides on narkootikumide levitamine ja müük keelatud, karistused on karmid. Levitajad ja müüjad võtavad endale suure riski ja on valmis tegevuses osalema riskipreemia eest, mis on tõenäoliselt suur osa hinnast. Mida vähem on kaasatud vahendajaid, seda madalam on ka riskipreemiale kuluv osa.
- Vahendustegevuse efektiivsus ehk vahendusmarginaal. Hinnale lisanduvaid kulusid on võimalik hoida madalamatena, kui vahendusprotsess on võimalikult tõhus. Selleks tuleb hoida laohaldus- ja transpordikulud võimalikult madalad.

Storti & De Grauwe (2007, pp. 17, 23) toovad välja, et riskipreemia marginaali on vähendanud globaliseerumine ja see on peamine põhjus ka vahendusmarginaali langemisel. Reuter & Kleiman (1986, p. 318) toovad välja, et narkootikumide hinda mõjutab see, kui suur on tabamisel määratav karistus (eelpool mainitud lisanduv riskipreemia). Eriti puudutab see suurte koguste transportimisel osalevaid inimesi, sest tabamisel on nende omanduses suur kogus illegaalset kaupa. See, kuidas nende karistused määratakse, mõjutab üldist ettekujutust transportimisel võetavast riskist. Globaliseerumine on avanud piire paljudes riikides, kus on vaeseid ja madala kvalifikatsiooniga töötajaid. Narkoörisse on sisenenud inimesed, kellel on väga vähe kaotada ja sellised inimesed on valmis narkoturul pakutava raha eest võtma suuremaid riske. See kõik aitab kaasa narkootikumide transportimisele ja levitamisele. Rahvusvaheline kaubavoogude pidev suurenemine on omakorda võimaldanud paremini varjata narkootikumide transporti ja levitamist. Finantsturgude rahvusvaheline keerukus on suurendanud rahapesu ulatust. IT valdkonna pidev areng on teinud ostjate ja müüjate vahelise suhtluse turvalisemaks ja kiiremaks. See on muutnud paremaks laoseisude juhtimist ja parandanud edasimüüjate omavahelist kontaktihoidmist. Kõik need faktorid mõjutavad narkootikumide hinda. (Storti & De Grauwe, 2007, p. 17)

Diileri kuludesse lisanduv transpordikulu sõltub sellest, kas ta peab selle ostma, rentima või varastama. Lisandub veel laopinna ostmine või rentimine, seadmed näiteks sidevahendid, enda ja töötajate reisikulud, erinevad tasud (näiteks altkäemaks, advokaadikulud). (Reuter & Kleiman, 1986, p. 305) Caulkins, *et al.* (1999, p. 338) tõid välja, et uurimuse käigus analüüsitud intervjuude transkriptsioonid paljastavad jae- ja madala tasemega hulgimüüjate uimastimüügi majanduse kohta huvitavaid fakte. Jaemüügis moodustab kokaiinipulbri *crack*-ks keetmise tasu umbes 1-3%

jaemüügiväärtusest, alla ühe protsendi hinnast moodustab narkootikumide pakkematerjal, kuid pakendajatele makstav töötasu võib moodustada hinnast veidi üle kahe protsendi jaemüügiväärtusest.

Teoreetiliselt võiks arvata, et müüja säilitab oma tulud, sest riskid on teada ja sellest sõltuvalt on tootele lisatud juurdehindlus. Tegelikult on raske kindlaks teha, kui suure osa tulust müüja kätte saab. Suurimad riskid tulust ilma jäämiseks on narkootikumidest täielikult ilma jäämine konfiskeerimise või varguse tõttu. Need kaks on müüja jaoks puhaskahjum. Teine suur risk on madala kvaliteediga uimastite müümine. See on riskantne nii ostja kui ka müüja jaoks. Sellise uimasti müümine võtab kauem aega, müügile kuluv ajaressurss on pikem, vajalik on pikem ladustamine ja narkootilise aine pikemalt enda käes hoidmine lisab riski. Müüja kannab kõik kulud mis kaasnevad allahindlusega müües. (Caulkins, *et al.*, 1999, p. 337)

Uimastiturgude varjatud olemus ja ebatäielik teave loovad tingimused, kus ühe konkreetse kauba (nt ühe grammi puhta kokaiini) hind ei ole sama kõikidel kohalikul turul tegutsevatel müüjatel. Illegaalsel narkootikumide turul muutub keskmine hind seoses turul saadaoleva kogusega. See tähendab teadaolevalt turul olevaid koguseid kokku. Narkootilistel ainetel nagu kokaiin, herooin või amfetamiin on oluline vahet teha toorhindadel ja hindadel, mis on ainel, millel on puhtust korrigeeritud. Enamik jaemüügitasandil ostetud narkootilisi aineid lahjendatakse edasimüüjate poolt, kes proovivad seeläbi kasumimarginaali suurendada. Edasimüüjad enamasti ei teagi müüdava aine puhtuse taset. Hulgimüüja tasemel üldjuhul narkootiliste aine puhtus ajas väga ei muutu. (Pacula, *et al.*, 2010, pp. 23-29)

Kokkuvõttena võib öelda, et narkootilise aine hinna kujunemisel on teguriteks aine puhtus, transpordi hind, tööjõukulu ja nõudlus. Käesoleva lõputöö kirjutamise hetkel valitseb narkoturgudel olukord, kus müüjatel on võimalik küsida madalamat hinda. Globaliseerumine on võimaldanud värvata odavamalt tööjõudu. Värvatava tööjõu hulka mõjutas ka pandeemia, kus paljudes vaesemates piirkondades olid piirangute mõjud kiiremini tuntavad ja inimesed olid sunnitud leidma lississetulekute allikaid. COVID-19 pandeemiast tingitu kiirendas veel IT sektori kasutusse võtmist tehingute tegemisel ja suhtlusel ning soodustas uute lahenduste kasutusele võtmist transpordis. See kõik on viinud paljud varasemalt tehtavad kulutused alla. Seeläbi on võimalik küsida tarbijalt/ostjalt madalamat hinda ja kasvatada kliendibaasi. Turul ei ole tunda ainete puudust, pigem on vahendatavad kogused suurenenud.

1.2. Olukord Eesti kokaiini ja amfetamiini turul

1.2.1. Kokaiini ja amfetamiini nõudluse olukord Eesti turul

Alapeatükis annan ülevaate, milline on üldistatud kuvand Eestis sõltuvushäiretega ühiskonnaliikmest. Toon välja uuringutest saadud andmed selle kohta, milline on Eestis olnud ja milline on hetkeolukord narkootiliste ainete tarvitamisega.

Eestis on narkomaanil oma imago. See on keegi, kes on lagunenu hammastega, räpane, hoolitsemata ja süstlajälgedega. Tegelikult on selline stereotüüp iganenud. Enamus sõltuvushäiretega inimesi on n-ö funktsioneerivad sõltlased. Nad käivad tööl, õpivad, juhivad ja omavad ettevõtteid, neil on perekonnad, teevad trenni. Paljudel ei esine sotsiaalseid probleeme. Nad ei süsti ennast, võimalik, et pole kunagi proovinud süstimist. (Tervise Arengu Instituut, 2021). Nädalavahetusesti lõdvestumise eesmärgil väljas käies tarvitatakse üleüldiselt rohkem stimulante. Amfetamiin on populaarsem nooremate tarvitajate seas. Kokaiini tarbivad pigem tööl käivad aktiivsed ühiskonnaliikmed, kes igapäevaselt järgivad sotsiaalseid norme ja reegleid. (Allaste & Lagerspetz, 2002, pp. 10-15) Narkootikumide kasutamise põhjused ja mustrid on erinevad. COVID-19 pandeemia levimisel vähenes mõnede inimeste tarbimine, kes varasemalt tarvitasid aineid põhiliselt meelelahutuse ja seltskonnaelu raames. Samas näitasid reoveeuuringud, et hoolimata piirangutest ja meelelahutusvõimaluste puudumisest jäi stimulantide tarbimine samale tasemele. Aastal 2020 tarvitati stimulante nädalavahetustel sagedamini. Tarbimine toimus pigem erapidudel. Samal aastal konfiskeeriti Eestis rekordkogus kokaiini, hind vähenes ja suurenenud elatustase muutis kokaiini taskukohasemaks. Seetõttu kaotas kokaiin oma „kõrgklassi“ kuvandi. (Abel-Ollo, *et al.*, 2022, pp. 14-15)

Eesti Kohtuekspertiisi Instituut töötas välja reovee analüüsimudeli. Selle alusel on viidud läbi neli uuringut vahemikus 2019.-2021. aasta sügiseni. Igas uuringus on osalenud neli Eesti linna: Tallinn, Pärnu, Tartu ja Narva. Uuring näitab reovees olevate jääkide kontsentratsiooni järgi, milliseid narkootilisi aineid selles piirkonnas tarvitatakse. Uuringu tulemusena leiti, et kõikide nelja linna tarvitatuimad narkootilised ained olid kanep, amfetamiin ja kokaiin. Vahemikus 1999-2021 on Eestis narkootikumide üledoosi tõttu surnud 1768 inimest. Üledoosi tõttu surnud isikute keskmine vanus on tõusnud 24- eluaastalt 37-ni, valdavalt on tegu noorte tööealiste inimestega. Politsei eduka töö tulemusena vähenes aastal 2017 fentanüüli kättesaadavus Eesti narkoturul ja see turg ei ole taastunud endises mahus aastaks 2022. Seetõttu on peale seda nii Tallinnas kui ka Ida-

Virumaal saanud peamiseks süstitavaks aineks amfetamiin. Seda kinnitas uuringu käigus Tallinnas ja Narvas kogutud süstaldest pärit narkootilise aine testimine. (Tervise Arengu Instituut, 2022b, lk 1-4)

Aastal 2019 viidi läbi Eestis ankeetküsitluse põhine uuring, kus osales 4922 inimest, keskmise vanusega 21,4 eluaastat. Uuringust tuli välja, et uimastite tarvitamine Eestis on suurenenud ja tuvastati piirkondlikke mustreid tarvitavate narkootiliste ainete osas. Vastustest tuli välja, et kokaiini tarbivate või kokaiini proovinud inimeste suurim osakaal on Harjumaal ja Järvamaal. Amfetamiini tüüpi stimulantide puhul olid nendeks piirkondadeks Raplamaa ja Järvamaa. Uuringu tegijad tõdesid, et kõikides vaadeldud uimastigruppides ilmnisid oluliselt suuremad tarvitamisnäitajad kui varasemates uuringutes. Terves maailmas, sh. Eestis, on uimastite tarvitamine suurenemas. Sedasorti sotsiaalsete muutuste keskpunktis on harilikult noored. (Haring, *et al.*, 2021, lk 18-23)

Aastal 2022 üledoosi tõttu elu kaotanud surmadest olid senistel andmetel 15% seotud kokaiini ja 29% amfetamiini tarvitamisega, keskmine hukkunu vanus oli 38 eluaastat (noorim 17 ja vanim 68), 62 hukkunutest olid mehed ja 17 naised. See, et hukkunutest kaheksa olid vanusevahemikus 17-20, on murettekitav fakt. Neljal nendest leiti organismist metüülfenidaati, mis on kesknärvi stimulant. Kokaiini sarnane, aga leebema mõjuga, kasutusel legaalselt ravimina. Eestis on praegu levimas lisaks ohtlike lisaainetega segatud tugevatoimelistele opioididele kange kokaiin. (Tervise Arengu Instituut, 2023)

Kokkuvõtteks saab öelda, et uuringuid võrreldes on olukord turul muutunud. Kui varasemad uuringud kinnitasid, et nooremapoolsed tarvitavad pigem amfetamiini, siis käesoleva töö kirjutamisel on olukord muutunud ja nooremad tarvitajad on varasemast rohkem hakanud tarvitama kokaiini. Alates aastast 2019 tehtud uuringud näitavad, et aastast-aastasse on narkootikumidega seotud probleemid nooremate tarvitajate seas süvenenud. Amfetamiini tarvitajate kasv võib aeglustuda, sest fentanüüli analoogid on muutunud kättesaadavamaks ja tarbijate hulk, kes vahepeal asendas fentanüüli amfetamiiniga, võib nüüd pöörduda tagasi teiste ainete juurde. Kokaiini tarvitajate hulk on tõusnud põhjusel, et aine on muutunud taskukohasemaks ja turul on suur pakkumine. Narkootiliste ainete tarvitamise trend on tõuvas joones, muret valmistab järjest suurenev nooremate inimeste hulk narkosurmades. Narkootiliste ainete üledoosi tõttu elu kaotanud inimestest hukkus kokaiini ja amfetamiini tarvitamisest tingituna kokku 44%. See on ligi pool kõikidest narkosurmades, mis näitab, et nimetatud kahe stimulandi tarvitamine vajab väga suurt sekkumist turul toimuvasse.

1.2.2. Kokaiini ja amfetamiini pakkumise olukord Eesti turul

Raske on hinnata tegelikku nõudluse ja pakkumise olukorda turul, sest sellised tehingud toimuvad varjatult ning illegaalsete toodete tarbimist hõlmavad küsitlused ei pruugi anda täielikku ülevaadet. Inimesed ei pruugi tahta tunnista illegaalsete ainete seotust. Ühest küljest kardetakse politseiga seonduvaid tagajärgi illegaalsete ainete tõttu, teisest küljest on seotud ka maksustamise teemad. (Gyomai & van de Ven, 2014, pp.3-8)

Eesti uimastiturug ja uimastite kättesaadavus sõltub otseselt teistest riikidest ja rahvusvahelisest uimastikaubandusest. Esialgne arvamus, et COVID-19 reisipiirangud ja piiride sulgemine vähendavad narkootikumide kättesaadavust, oli enneaegne. (Abel-Ollo, *et al.*, 2022, p. 14) COVID pandeemiast tingitud piirangute tõttu ei saanud Euroopa ostjad ja Ladina-Ameerika müüjad silmast-silma kohtuda. Seetõttu sai krüpteerimistehnoloogia kasutamine täiesti uue tähenduse tehingute vormistamisel. (McDermott, *et al.*, 2021, p. 61) Abel-Ollo, *et al.*, (2022, pp.14-16) selgitab samuti, et esialgselt šokist taastudes jäi uimastite kättesaadavus samale tasemele, pakkumine kolis ümber tumevõrku. See tõstis hindu umbes 10%. Raskused, mida ajutised pandeemiast tingitud muudatused kaasa töid, mõjutasid pigem madalama taseme müüjaid ja üksiksmuugeldajaid.

Krüpteerimistehnoloogia kasutusele võtmine on toonud Eestisse varasemalt rohkem Venemaal ja Ida-Euroopas kasutusel oleva meetodi *drug drops* ehk „*dead drops*“ (narkotilgad ehk „surnud tilgad“). Selline levitamiskiis seisneb selles, et ostja teeb müüjale ülekande. Seejärel viiakse narkootikumid varjatud peidukohta, ostjale saadetakse peidukoha koordinaadid koos kirjeldusega. Enamasti sooritatakse ülekanded krüptovaluutas ja suhtlus toimub läbi krüpteeritud suhtluskanalite, nagu Signal, Telegram, Wickr jne. Selline meetod on kasutusel olnud pikka aega Venemaal ja Ida-Euroopa riikides. Tänapäevaks on see levinud Eestisse. Üldjuhul on müüja ja ostja samas riigis, kuid mõned tumeveebi müüjad on pakkunud narkotilkasid teisest riigist. (EMCDDA, 2020, p.10) Krüpteeritud suhtluskanalid võimaldavad anonüümset privaatselt omavahelist suhtlust.

Aas (2023) kirjeldab, et ajalooliselt on Euroopa ja Eesti kokaiiniga seonduvalt ühes halvimas olukorras. Turul on väga suur pakkumine, kokaiini hulgihind on langenud ja lõpptarbijani jõuab järjest parema kvaliteediga kokaiin. Pakkumise suurenemine on hoidnud müügihinnad stabiilsena ja muutnud aine taskukohaseks suuremale

tarbijaskonnale. Kõrgema kvaliteediga kokaiini kättesaadavus hakkas kasvama aasta-aastalt ja viimase 10 aastaga on puhtusaste tõusnud 40%. Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (2021, lk 18) andmed kinnitavad, et esimest korda võõrutusravi alustavate isikute arv on tõusnud viimase aastakümne jooksul koos kokaiini puhtusastme tõusuga. Amfetamiini puhtus Eestis on olnud aastate lõikes suhteliselt madal, kuigi viimastel aastatel on see veidi suurenenud. Aastal 2020 oli see 17%. (Abel-Ollo, *et al.*, 2022, pp. 14-16)

Kokaiini puudutavaid trende kinnitab kriminaalmenetluse raames konfiskeeritud kokaiinikoguste kasv. Viis aastat tagasi oli Eestis pigem harv juhus, kui kriminaalasja raames saadi kätte rohkem kui 1 kilogramm kokaiini. Viimastel aastatel on selliste konfiskeerimiste arv suurenenud. Võttes arvesse, et kokaiini päritolu on Lõuna-Ameerika, siis suuremate kogustega on seotud inimesed, kelle puhul on alust seostada neid Eesti Vabariigis organiseeritud kuritegevuse ja pikaajaliste kogemustega narkokurjategijatega. Nemad omakorda omavad kontakte rahvusvahelisel tasandil teiste staažikate kurjategijatega. Suurimad muutused Eesti narkoturul on toimunud fentanüüli/süntetiliste opioidide ja kokaiini osas. Narkokuritegevuse vastu suunatud tegevuses on 2023. aasta peamiseks eesmärgideks toodud fentanüülide/süntetiliste ainete sisseveo tõkestamine ja müük koostöös Läti Vabariigi võimudega ning kokaiini levitamise ja sisseveoga seotud gruppide tegevuse kärpimine. (Aas, 2023) Teiseks tuleb pöörata tähelepanu sellele, et narkoturul toimuvad tehingud liiguvad tänavalt internetti ja tumevõrku. Tarbijal ei ole enam vaja uimastite saamiseks minna tänavale, tunda isiklikult mõnda diilerit. Võimalus on tellida aineid hoopis posti teel internetist. Selline trend on tõusujoones ja tingib olukorra, kus on vaja üle vaadata vastumeetmed, millega püütakse turuolukorda mõjutada. (Tervise Arengu Instituut, 2018, lk 1-2)

Kokkuvõtteks saab öelda, et amfetamiini hind ja puhtus on püsinud läbi aastate peaaegu samal tasemel. Seevastu kokaiini mahud turul on suurenenud, hind on muutunud taskukohasemaks ja pakkujate hulk suureneb. Lisaohu tekitavad erinevad uued ained, millega narkootikume segatakse ning retseptiravimite ja narkootikumide koos manustamine. COVID-19 pandeemiast tingituna tumeveebi ja krüptovaluuta kasutamise hoogustumine on suurendanud narkootikumide tarvitamist noorte seas, mis on kindlasti suurim murekoht, sest nimetatud võimalused narkootiliste ainete omandamiseks on nooremale põlvkonnale kasutajasõbralikumad.

1.3. Illegaalsete turgude mõjutamise võimalused

Üle maailma püütakse vähendada narkootikumidega kaubitsemist ja nende tarbimist. Alapeatükis annan ülevaate, kuidas püütakse illegaalse narkoturu toimimist mõjutada ja mis suunas võiksid plaanitud tegevused liikuda.

Uimastiturgude mõjutamiseks on olemas lai valik potentsiaalseid uimastikontrolli strateegiaid, mis ulatuvad turu kärpimisest ravi ja kahjude vähendamiseni. Oluline on mõista erinevate uimastikontrolli strateegiate mõjusid ja eeliseid. (Bultmann, *et al.*, 2008, pp. 386-389) Tõhusat sekkumist takistab teadmatus, kuidas illegaalsed ettevõtted ja ettevõtjad tegelikult toimivad ning toimetavad (Caulkins, *et al.*, 1999, p. 323). Illegaalse narkoturu vastaseks ennetustegevuseks ja strateegiate välja töötamiseks on oluline uurida ja mõista turgu. Oluline on aru saada, et ühe piirkonna turuolukorra mõistmine ja arusaamine ei pruugi kohanduda teisele piirkonnale. (Ritter, 2005, p. 18) Bouchard (2007, p. 343) märgib, et turustruktuuri ülevaate saab koostada konkreetse kogukonna uimastitarnijate ja -tarbijate hulga kaudu, kui seda kombineerida turul olevate edasimüüjate sotsiaalse ja tehnilise korralduse infoga.

Politsei- ja Piirivalveamet peab turvalisema elukeskkonna tagamiseks hoolitsema selle eest, et illegaalseid narkootilisi ja psühhotroopseid aineid Eestisse sisse ei toodaks ega pakutaks. Suurem osa Eesti narkokuritegudest on aastaid olnud seotud just suure koguse narkootilise aine ebaseadusliku käitlemisega. Sihtmärgipõhise tegevusena keskendutakse eelkõige narkokuritegevuse organisatoritele, seejuures võideldakse tänavadiilerlusega. (Siseministeerium, 2023, lk 68) Poliitilistes algatustes on eristatud pakkumise vähendamise strateegia, mis hõlmab endas tarne katkestamist ja nõudluse vähendamise strateegiat. Strateegiatel vahet tegemine või neid teineteisest eristamine on keeruline, sest pakkumise tase mõjutab hindu. Hinnamuutused omakorda mõjutavad nõutava koguse suurust. Väga harva tekivad olukorrad, kus uimastite pakkumise strateegia rakendamisel ei toimu turul hinnamuutust. (Hough & Natarajan, 2000, p. 8)

Turuhäirete tekitamiseks proovitaksegi enamikes riikides vähendada pakkumist, et tekitada hinnatõus ja mõne narkootilise aine põud. Sellise meetodi kasutamisega peab arvestama, et turuhäire on enamasti lühiajaline, kuni suudetakse eraldada uued rahalised vahendid, värvata ja koolitada uued inimesed. (Bultmann, *et al.*, 2008, pp. 386-389) Illegaalsed uimastiturud on rünnakutele vastupidavad ning karmi pakkumist piirava mõjutuspoliitika kõige olulisem tagajärg võibki olla narkodiilerite hulka kuuluvate isikute ringi laiendamine. Mida rohkem inimesi arreteeritakse, seda suurem on vajadus uute

inimeste järele ja seda rohkem inimesi kutsutakse turuga liituma. Mida suurem on turult konfiskeeritud narkootikumide kogus, seda suurem on stiimul toota juurde, et kahjusid kompenseerida. Uimastidiilerite ringi laienemine võib olla uimastialaste seaduste jõustamise kõige pahelisem pool. (Bouchard, 2007, pp. 343-344)

Vahendajaid on kerge asendada, seetõttu saab turgu häirida hoopis sellega, kui suunata tegevus erinevate ostjate tabamiseks (May & Hough, 2001, pp. 156-157). Mis puudutab ravi ja kahjude vähendamise strateegiat, siis selles valdkonnas tehtavad kulutused tõusevad hüppeliselt, kui turul on tarvitajate hulk juba üsna kõrge ja narkootiliste ainete kättesaadavus on suur. Seetõttu on võimalik selle strateegia kulutõhusust hoida kontrolli all, tekitades teiste strateegiatega turuhäireid. Siiski peab aru saama, et ükski tekitatud turuhäire ei ole püsiv. Selleks, et selline olukord jääks turul pikemalt püsima, peab panustama sellesse valdkonda suuri ressursse. (Bultmann, *et al.*, 2008, pp. 386-389)

Eestis püütakse sihtmärgipärase tegevusena tabada lisaks müüjatele ka tarvitajaid (Siseministeerium, 2023, lk 68). Narkosõltuvuse ja kuritegude omavaheline otsene positiivne korrelatsioon on selgitatav kuritegude ja narkosõltuvuse definitsioonide kaudu. Narkosõltuvuses inimesel on vajadus ainet regulaarselt manustada, manustamise tagajärjel suureneb sarnase seisundi saavutamiseks tarvitatav kogus, sest aine pidevalt manustamisel tekib tolerantsus. Narkootilise ainega kokkupuude, kas omamise või vahendamise kaudu, on sõltuvuse üks osa ja on sõltuvuse arenedes kumuleeruv. Võime ilma narkootilise aineta hakkama saada nõrgeneb ajas ja kogused, millega sõltlane kokku puutub, et võõrutusnähtudest hoiduda, muudkui suurenevad. Seega on otsene seos sõltuvuse ja kuriteo vahel, sest KarS §-d 183–184 sätestavad, et kuriteoks loetakse narkootilise aine omandamist, väikese koguse ebaseadusliku edasiandmist või vahendamist. (Tamm, *et al.*, 2016, lk 26) Eestis on ligi 1/3 kinnipeetavatest narkosõltuvuse häiretega (Tamm, *et al.*, 2016, lk 42). Enda sõltuvuse rahastamiseks võib sõltlasest saada aine vahendaja. Eestis suunatakse narkootikume tarvitavad süütegijad karistusmeetme asemel nõustamisele, ravile, asendusravile või pakutakse neile tugiisiku teenust (Sisenimisteerium, 2023, lk 68).

Kuidas mõjutada turgusid nii, et rohkem vahistamisi tooks rohkem kasu, nõuab tõsist analüüsi. Sama rutiin ja samade meetmete kasutamine annab samu tulemusi. Turgude analüüsimine peaks andma uusi võimalusi kohandada strateegiaid turgude ja nende osalejate põhjal vastavalt saadud uutele teadmistele. (Bouchard, 2007, pp.343-344) Pacula, *et al.* (2010, pp. 42-43) pakkusid oma uuringust saadud tulemuste põhjal välja

alljärgnevad soovitusel, kuidas oleks võimalik Euroopa illegaalset narkoturgu paremini mõista:

- Analüüsida ja hankida teavet illegaalsete narkootiliste ainete puhtuse kohta. Analüüsida kõiki konfiskeeritud aineid kohtueksperitiisi laboris.
- Kasutada infot, mis on saadud tehingu hinna, kaalu, puhtuse ja asukoha kohta, et saada teadmiseid narkootiliste ainete puhtusega kohandatud hindade kohta.
- Küsitlused arreteeritud, ravil viibijate või kangete uimastite tarbijate mugavusvalimit kasutades. Koguda nende käest infot narkootikumide hindade, tarvitatud koguste kohta. Saadud info võiks kategoriseerida näiteks vanuse, soo, rassi või etnilise kuuluvuse järgi. See kõik annab ülevaate tarbimisharjumustest ja tarvitavatest kogustest.

Hough & Natarjan (2000, p. 11) mainivad, et enamik riike püüavad pakkumise vähendamiseks kasutada hoiatavaid meetmeid, muuta õigusrikkujad teovõimetuks ja narkootilised ained konfiskeerida. Nõudluse vähendamine läbi ravi on muutumas paljulubavamaks meetodiks. Kui puudub info hindade kohta, mis on narkootilistel ainetel, mille puhtust on korrigeeritud, siis on raske aru saada, kuidas uimastiturud reageerivad pakkumise vähendamise strateegiate jõupingutustele. Lisaks teabele, kuidas pakkumise vähendamine muudab narkootiliste ainete turgudel hindasid, annab narkootiliste ainete puhtuse teave võimaluse hinnata põhjuslikku seost uimastitarbimise ja puhtuse vahel. (Pacula, *et al.*, 2010, p. 41) Narayanan & Vicknasingam (2010, pp. 96-97) kirjutavad, et kui võrrelda lihtsaid pakkumise ja nõudluse vahendeid, siis need viitavad selgelt nõudlust vähendavate algatuste suuremale edukusele pakkumist piiravate meetodite ees. Kui vähendada edukalt nõudlust, siis vähendab see nii hinda kui ka kasutatavat kogust ja on seeläbi ühemõtteline edasiminekuks. Oma uurimuses nendivad nad, et pakkumise vähendamine võib õnnestuda vaid siis, kui eksisteerivad eritingimused.

Degenhardt (2005, p. 187) jõudis järeldusele, et kui toimub harvaesinev nähtus ja mõne narkootilise aine kättesaadavust on suudetud piirata, siis on see põhjustanud selle aine hinnatõusu. Mõistmaks, millega kaubeldakse ja selleks, et asjakohaselt analüüsida turgudel toimuvat, on vaja teada kaubeldavate koguste suurust, makstud summat ja kaubeldava narkootilise aine puhtust (Pacula, *et al.*, 2010, p. 30) Kõrgemate hindade säilitamine võib mõnede narkootiliste ainete tarbimist pärssida või nende kasutajate ulatust vähendada. Selline info mõjub julgustavalt, kuna suurem osa maailma

uimastipoliitikast on suunatud just kättesaadavuse vähendamisele (Degenhardt, 2005, p. 187).

May & Hough (2001, p. 158-160) on välja pakkunud kolm tegevust, mis võiksid tagada politsei strateegiate pikaajalisema mõju ja illegaalsete narkoturgude häirituse:

- Sõltuvuse ravi – politsei koostöö raviasutuste ja teiste kohalike võimudega. Siinkohal on oluline arvestada etnilist päritolu ja vähemusgruppe ning mõista ka nende eripärasid ning vajadusi.
- Ennetusmeetmed narkoöari tagasitulekuks ehk turu taastumise raskendamine.
- Erinevate taktikate rakendamine politsei poolt korraga mitmel narkoturul – hoiab ära olukorra, kus ostjad valivadki endale ühe turuhäire korral alternatiivse turu niikauaks, kuni nende eelistatud turul on olukord taastunud.

Pingutused illegaalsete turgude mõjutamiseks ei ole mitte ainult ebaseaduslike ainete kasutamisest tulenevate kahjulike mõjude minimeerimiseks, vaid ka selleks, et takistada eraldiseisva majandusharu ülesehitamist (Khaled, 2013, p. 27). May ja Hough (2001, p. 158) kirjutavad, et kui ostjatel ei ole kasutamiseks alternatiivseid turge, siis tekib suurem uimastite puudus. Sellele võib järgneda hinnatõus ja/või nõutava koguse vähenemine. Tõenäolisem on siiski, et ostjad kasutavad alternatiivseid turge.

Kokkuvõtteks saab öelda, et sekkumise strateegiad jagunevad põhiliselt kaheks: turuhäirete tekitamine läbi pakkumise vähendamise või turuhäirete tekitamine läbi nõudluse vähendamise. Püsivamaid tulemusi annab mõlema strateegia rakendamine korraga. Põhilise meetmena pannakse rõhku siiski nõudluse vähendamisele, juba olemasolevate sõltlaste ravile suunamist ning nende aitamisele. Oluline roll selles on ühiskonna arvamuste kujundamine ja sõltlaste toetamine kõikide poolt. Tähtis on erinevate osapoolte tihe ja tugev koostöö, sest vastasel juhul on mõjud narkoturgudele lühiajalised.

2. EMPIIRILINE UURING

2.1. Uuringu meetoodika, protsess ja valim

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavaid turutehinguid iseloomustavad tunnused. Lõputöö eesmärgi täitmiseks viisin läbi kvalitatiivse empiirilise uuringu. Kvalitatiivses meetodis kasutatakse andmeid, mida kirjeldatakse ja leitakse andmetes sarnaseid mustreid (Burke Johnson & Christensen, 2014, p. 64). Kvalitatiivse uuringu kasutamine võimaldab kokaiini ja amfetamiini turgu Eestis iseloomustada mitmesuguste eluliste mustrite abil ning tuvastada seeläbi võimalikud tegurid, mis võivad hinna kujunemist mõjutada. Kvalitatiivse uuringu raames viiakse läbi kohtulahendite dokumendianalüüs ning kogutud andmete põhjal turutehingute kvalitatiivne võrdlus.

Andmekogumismeetodina võimaldab dokumendianalüüs uurida mitmesuguseid dokumente ja hiljem sealt leitud sobiva sisu hindamise järgselt koondada kogutud andmed analüüsiks (Bowen, 2009, p. 27). Dokumendianalüüsi meetodi rakendamisel on eeliseid ja ka puuduseid. Puudusena võib välja tuua, et uuritavad dokumendid ei ole loodud konkreetse uuringu läbi viimiseks ja ei pruugi sisaldada piisavalt otsitavat informatsiooni. Selline meetod eeldab varasemalt koondatud andmete analüüsimist ja seeläbi loob teiste meetoditega võrreldes uurijale lisaväärtuse ajasäästlikkuse näol. (Bowen, 2009, pp 31-32)

Andmekogumise etapis rakendasin uuringus eesmärgipärast valimit. Eesmärgipärasel valimil on kaks eesmärki. Leida juhtumid konkreetset tüüpi huvipakkuvate kriteeriumite järgi ja saavutada eri tüüpi juhtumite võrreldavus. (Teddlie & Yu, 2007, p. 80) Käesoleva töö uuringus kasutasin Riigi Teataja veebileheküljel avalikult kättesaadavaid maakohtute, halduskohtute ja ringkonnakohtute kohtulahendeid (vt lisa 2). Uuringuks sobilike kohtuotsuste leidmiseks kasutasin töös püstitatud uurimisküsimuste märksõnu. Valitud märksõnad võimaldasid üles leida võimalikult paljud teemakohased kohtulahendid. Otsingus kasutasin omavahel kombineerides järgmiseid märksõnu: kokaiin, amfetamiin, hind, piirkond, kogus, puhtus, ost, müük, diiler, tehing. Iga kohtulahendi puhul on tegu erineva juhtumiga. Oli juhtumeid, kus sama isikute grupi puhul oli tehtud erinevad kohtuotsused grupis osalenud isikute kohta. Sellisel juhul valisin välja analüüsimiseks ühe otsuse, et välistada minule vajalike andmete topelt kasutamise võimalust. Töö koosneb valitud juhtumite uurimisest ja võrdlemisest, et seeläbi tuvastada seoseid ja

mustreid. Minu uurimistöö on kvalitatiivne, seetõttu püüdsin tuvastada seoseid erinevate tegurite kombinatsioonide ja tehingute vahel, näiteks ühes piirkonnas on teatud tingimustel tehingu hind ühtemoodi, teistes tingimustes samas piirkonnas võib hind erineda.

Leitud kohtulahendid lugesin läbi ja selekteerisin välja need, mille sisu vastaks vähemalt ühele uurimisküsimusele. Sobilikud lahendid koondasin Word dokumendifaili analüüsi läbiviimiseks. Lähtudes käesoleva töö raames esitatud uurimisküsimustest, valisin välja 28 sobivat kohtulahendit. Kõiki välja valitud kohtuotsuseid tõlgendasin kohaldades järgmises etapis kvalitatiivset sisuanalüüsi. See on sotsiaalteaduste valdkonnas kõige levinuimat meetod. (Krippendorff, 2004, p. 11) Kohtulahendites välja toodud täpsed viited, üksikasjad ja detailid loovad need dokumendid väärtuslikeks sisuanalüüsi dokumentideks, mis aitavad uurimistöö küsimustele vastuseid leida.

Minu poolt valitud kohtulahendid on:

- Ajavahemikust 24.09.2014 – 10.04.2023.
- Analüüsitud vaid kokaiini ja amfetamiini puudutavaid tehinguid, muud ained lahendites jätsin käsitlemata.
- Valitud on lahendid, mis vastavad asja kategooriale: rahvatervisevastased süüteod.
- Analüüsitud on asjaolusid. See tähendab, et analüüsist on välja jäetud kaitsjate ja prokuröri seisukohad. Analüüsitud lahendites jäi süüdistatavate puhul prokuratuuri poolt vaadeldavaks ajaperioodiks vahemik 2005-2022.

Edasi tegin märkmeid uurimisküsimustele vastavate märksõnade esinemissageduse kohta. Kvalitatiivse sisuanalüüsi raames kasutasin meetodi rakendamiseks kodeerimist (Saldana, 2013, p. 9). Kvalitatiivses uurimistöös on tunnuste esinemissagedus lähtekohaks, otsustamaks, milliste kategooriatega on mõistlik analüüsi jätkata (Õunapuu, 2014, lk. 184). Kodeerimine on tegevus, mille abil on võimalik sarnaste omaduste alusel andmeid süstematiseerida (Saldana, 2013, p. 9). Kodeerimise käigus lõin kategooriad, mis lähtuvad minu lõputöö uurimisprobleemist ja -küsimustest, et täita enda lõputöös püstitatud eesmärk ja selgitada välja Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavaid turutehinguid iseloomustavad tunnused. Kodeerimise osana koostasid memod, seejärel tegin märkmeid protsessi käigus tekkinud ideede ja mõtete kohta ning tõin välja enda jaoks erinevad seosed.

Esimene kategooria annab ülevaate, millistes piirkondades minu poolt analüüsitud kohtulahendites, tehingud aset leidsid. Toon välja mõnes piirkonnas toimunud tehingute kohta täpsemad näited, et anda turul toimuvast sisukam ülevaade. Teises kategoorias toon välja välismaalt Eestisse toodud suuremad narkootikumide kogused, mis analüüsitud lahenditest välja tulid. Kolmas kategooria kirjeldab, kuidas toimus tehingus narkootilise kauba üleandmine müüjalt ostjale. Jae- ja hulgimüügi hinnad olen kodeerinud neljandas ja viiendas kategoorias. Seejuures on oluline rõhutada, et kogused tehingute jagamiseks jae- ja hulgimüügi kategooriatesse valisin ise vastavalt kohtulahendites esinenud tehingutele väikseimate esinenud koguste alusel, milleks oli kuni 2 grammised tehingud (tehingu kogumaht, mitte puhta aine sisalduse järgi). Tähtis on märkida, et vastavalt sotsiaalministri 18.05.2005. a määruse nr 73 alusel „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad“ on välja toodud, et suureks koguseks loetakse aine kogust, millest piisab joobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele. Kokaiini puhul on selleks 0,65 grammi ja amfetamiini korral 1,3 grammi. (Sotsiaalminister, 2005) Kuuendas kategoorias keskendun narkootilise aine puhtusele, toon välja mõned tehingud koguseliselt ja selles tehingus müüdud aine puhtuse protsendiliselt. Kategoorias seitse on kodeeritud müüjate transpordi/liikumise vahendid. Kaheksas kategooria koondab andmed selle kohta, milline oli süüdistatud isikute motiveeritus tegu toime panna, st kas isik on ise sõltuvushäirega või ajendas teda suure varalise kasu saamise eesmärk.

Jätkasin sisuanalüüsiga kogutud sobivate andmete analüüsimist kasutades kvalitatiivse võrdleva analüüsi (edaspidi nimetatud QCA) raamistikku, et tuvastada tegurid, millest narkootikumide hinnad sõltuvad. Selline lähenemisviis sobib hästi mõõduka arvu juhtumite uurimiseks, kus on liiga vähe muutujaid statistiliste meetodite rakendamiseks, kuid liiga palju süvajuhtumipõhise analüüsi läbi viimiseks. Selle tugevuseks on muutujatele orienteeritud strateegia (Ragin, *et al*, 2003, pp. 323-324). QCA meetodi kasutamine on oma tehnika poolest loominguine protsess. Esiteks on vaja iga uuritud juhtum endale selgeks teha. Seejärel saab koostada kvaliteetse tötabeli, mille kaudu on võimalik tuvastada seoseid huvipakkuvate muutujate vahel. Selleks, et andmed oleksid piisavalt kvaliteetsed, peab korduvalt juhtumeid analüüsima ja tervikuna uurima. Kõik see võib muuta QCA töömahukaks tehnikaks, mis juhtumipõhisest vaatenurgast on pigem selle tehnika tugevus. (Rihoux, 2006, pp. 683-685) Kohtulahendeid uurides valisin välja sooritatud tehingud, kus tehingu kirjeldusest oli võimalik saada maksimaalselt palju infot

tehingu toimumise tingimuste kohta. Mõlema narkootilise aine puhul olid valitud potentsiaalseteks hindasid mõjutavateks teguriteks tehingu üleandmise viis, kas kasutati tumeveebi/krüpteeritud suhtluskanaleid, aine puhtus, kogus ja hind.

Seejärel koostasın enda jaoks märkmed tehingute kohta ja koondasın andmed tehingupõhiselt ülevaatlikusse algandmete tabelisse, et hakata koostama andmemaatriksit. Tehinguid iseloomustavad tunnused kodeerisin binaarsel skaalal väärtusteks 0 ja 1 (lisad 4 ja 6). Seejärel märkisin andmemaatriksi tabelisse algandmete tabelit kasutades iga tehingu igale tegurile vastava väärtuse. Analüüs põhineb Rihoux (2006, p. 691) kirjeldatud protsessil, mille põhjaks on esialgse teooria alusel koostatud mudel, kuhu koondatakse empiirilises uuringus kogutud andmed. Tabeli järgi saab viia läbi kvalitatiivse võrdleva analüüsi. Andmemaatriksist tulevad välja tingimuste kombinatsioonid, mille põhjal on võimalik täpsustada esialgset teooriat.

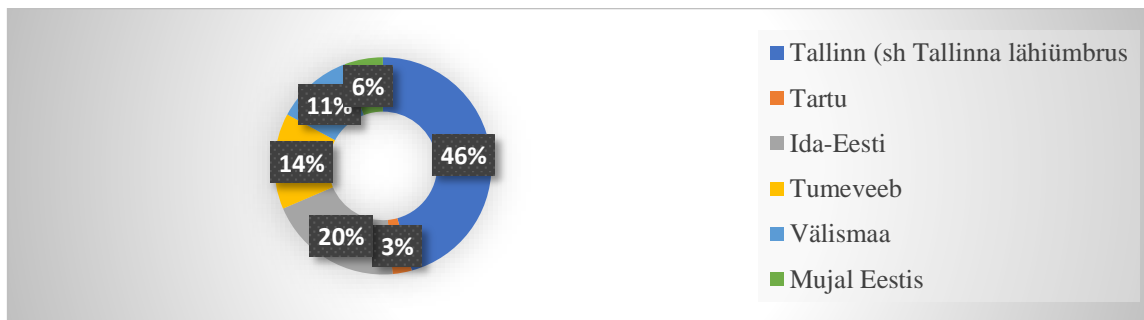
Andmemaatriksi koostamise järgselt kujunes igale valitud tehingule vastav numbrite kombinatsioon. Nende kombinatsioonide alusel koostasın tõetabeli. Tõetabelisse panin kirja kõik esinenud kombinatsioonid ja konkreetsele kombinatsioonile vastava tehingu tähise või tähised. Nii tekkis ülevaade, milliste tehingute korral olid tehingu toimumise tingimused samad ja milline oli selliste tingimuste juures tehingu hind. Seejärel kirjutasın tabelite alla tõetabelite põhjal selgitavad tulemused, kus tõin välja kirjeldavalt algandmete tabelist infot, et tulemused oleksid kergemini mõistetavad ja loetavamad. Peale seda kirjutasın lahti järeldused uuringu tulemusest ja uuringus kasutuses olnud tegurite mõjust narkootilise aine hinnale.

2.2. Kohtulahendite kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemused

Uuringu tulemusena kujunes välja kaheksa kategooriaga koodipuu (vt lisa 1). Kategooriad on: tehingu toimumise piirkond, välismaalt toodud narkootilise aine kogused, kauba üleandmise viis, jaemüügi tehingu hinnad (kogus kuni 2 g), hulgimüügi tehingu hinnad (kogus >2 g), narkootilise aine puhtus (%), transpordi/liikumise vahend, süüdistatud isikute isiklik tarbimisharjumus/tehingu eesmärk.

Tehingu toimumise piirkondade jaotus (vt joonis 2) annab ülevaate, et enim tehinguid toimus Tallinnas (kood 1). Tallinnas toimus enamus tehinguid kokaiiniga, Ida-Eestis (kood 3) domineeris amfetamiin. Välismaal (kood 5) ja tumeveebis (kood 4) toimunud

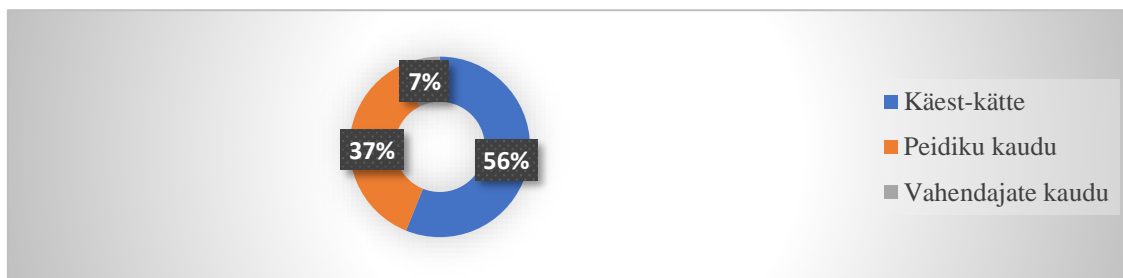
tehingute puhul oli tegu hulгимүүjatega, hangiti suuremaid koguseid, et Eestis edasi müüa.

Joonis 2. Tehingu toimumise piirkondade jaotus (%) (autori koostatud)

Tumeveebis toimunud tehingute puhul võib näiteks tuua kaks juhtumit, kus ühe juhtumi korral tellis isik oma tarbeks tumeveebist, Valhalla nimelisest grupist, mõned korrad narkootilisi aineid. Suhtlus toimus ainult tumeveebis krüpteeritud kujul ja tehingute eest tasuti bitcoinide eest. Seejärel sai ta pakkumise hakata Eestis edasimüüjaga tegelema. Vajamineva algkapitali osalise puudumise tõttu võttis ta endale 2 partnerit (edaspidi nimetatud grupp A). Teise näite puhul telliti ained samast kohast ja müüs väiksemate kogustega edasi (edaspidi nimetatud grupp B). Grupp B tellis oma ained muuhulgas ka grupp A käest. Tartus (kood 2) sooritas tehinguid tänavadiiler, alates 12. eluaastast saadik olnud tarvitaja (vt. kategooria 7, kood 1). Lisaks toimusid tehingud Tapa linnas ja Rakveres (kood 6).

Neljas lahendis oli kirjeldatud juhtumeid, kus Eestisse toodi **välismaalt** kokaiini. Analüüsitud lahendites ei olnud juhtumeid, kus Eestisse oleks välismaalt toodud amfetamiini. Välismaalt toodud kokaiin oli väga kõrge puhta kokaiini sisaldusega ja tegu oli suurte kogustega. Leedust toodi kokaiini 1847,6 g (kood 2), Hollandist toodud kokaiini kogused oli 1003,3 g ja 5007 g. Esimene kogus ei jõudnud tänavatele, auto peeti Ääsmäe viaduktil kinni. Grupi kiire vangerduse järgselt jätkus müügi protsess. Hiljem käitles sama grupi liige kokaiini, mille puhtus oli 85,7%. Välismaalt ained toonud isikute grupid olid erinevad. Venemaalt toodi kokaiini kokku 21,56 g (kood 1). Müüja süsteem toimus nii, et Venemaalt toodud kokaiin müüdi Narvas väikestes kogustes edasi.

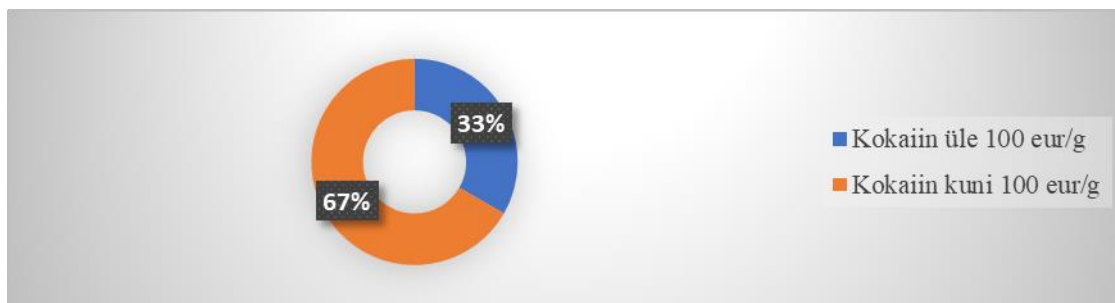

Joonis 3. Kauba üleandmise viiside jaotus (%) (autori koostatud)

Käest-kätte tehingud (vt joonis 3) toimusid näiteks autos, isikute kodus, autopesula juures, kirikute parklas, Tartus Anne tänava garaažide juures ja Kivilinna Konsumi juures, Tallinnas T1 WC-s, Grossi poe juures, peol, Rakveres Berliini Trahteri juures. Amfetamiini valmistamiseks vajalikud ained liikusid käest-kätte (valmistati Kohtla-Järvel üüripindadel), aga lõpp-produkti üleandmine toimus väiksemateks kogusteks jagatuna peidikute (kood 1) kaudu. Peidikud olid näiteks: mälestusmärgi taga, metsas, varemetes, tankla taga betoonplaadi all, soojustrassis 300 m kaugusel, garaažide taga prügikotis, botase sees kaupluse taga tühermaal. **Vahendajate kaudu**: näiteks ühes isikute grupis oli kasutusel skeem, kus isik O sai P käest Signali kaudu juhised, kuhu auto viia, kokkuleppe kohaselt parkis auto ja jättis ukSED lahti, lahkus auto juurest. Isik M viis kokaiini sel ajal autosse, 10 minuti pärast tuli O auto juurde, hoidis mõned päevad ainet enda käes, pärast müüki viis raha P kätte. Nimetatud skeemi kasutati kokaiini puhul. Grupp A üüris kokkuleppe kohaselt garaaži, kuhu peale tellimuse eest tasumist toimetasid neile tundmatud isikud tellitud kauba renditud garaaži. Selline skeem oli tehtud anonüümsuse tagamiseks ja vahele jäämise riski minimeerimiseks, tegeleti paljude erinevate ainetega sh kokaiin ja amfetamiin. **Tumeveebist** tellitud narkootikumid liikusid ainult Tallinna lähiümbruses olevate peidikute kaudu. Peidikust tehti 2-3 fotot, märgiti peidiku täpne asukoht, fikseeriti koordinaadid Google Maps või Longitude-Latitude rakendusega, fotod laeti postimg.cc veebilehele. WickrMe suhtlusrakenduse kaudu saadeti koordinaadid isikule, kes vahendas ostjate tellimusi.

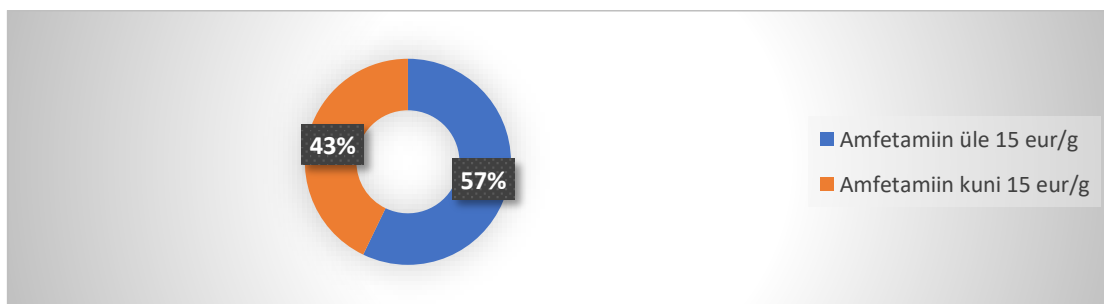
Aasta 2019 lahendis on kirjas, et Politsei-ja Piirivalveameti andmetel on Eesti narkoturul ainete keskmised **jaemüügi** (vt joonis 4 ja 5) hinnad vastavalt 15-20 eurot/gramm amfetamiini puhul ning 80-150 eurot/gramm kokaiini puhul. Kokaiini hind sõltub tugevalt puhtusest. Üle 100 euroste (kood 1) tehingute puhul olid hinnad 115 ja 150 eur/g kohta, viimase tehingu tegi grupeering kus nende tavapärase hind oli 120 eur/g, hind sõltus müüdava kokaiini kvaliteedist ja võis olla ka 150-200 eur/g. Selle näite puhul oli jälitustoimingu protokollis kajastatud kõnedes kirjas, kuidas aine ostja tundis huvi aine

puhtuse vastu. Teise näitena saab tuua lahendi kus oli kirjas, et kokaiini müüdi edasi nõ omahinnaga ehk 90 eur/g. Välismaalt toodud ja Narvas edasi müüdid kokaiini hind oli 100 eurot grammi eest. Isik kuulus ka isikute gruppi, mis müüs amfetamiini 6 eur/g (kood 4) jaemüügis. Seega müüs nimetatud grupp mõlemat ainet edasi alla keskmise turuhinna. Tumeveebi grupp A müüs amfetamiini hinnaga 5 eur/g (kood 4) ja kokaiini hinnaga 42 eur/g (kood 2).

Joonis 4. Kokaiini jaemüügi tehingute hindade jaotus (% , kogus kuni 2 grammi) (autori koostatud)

Tumeveebi grupp B ja Tartus ning Tapal eraldiseisvalt tegutsenud tänavadiilerid müüsid amfetamiini 20 eurot gramm. Kõige kallim amfetamiini jaemüügi tehing oli ca 40 eur/g eest ja toimus peol.

Joonis 5. Amfetamiini jaemüügi tehingute hindade jaotus (% , kogus kuni 2 grammi) (autori koostatud)

Hulgimüügi tehingutes olid hinnad 1 kilo narkootilise aine puhul vastavalt amfetamiin 4-6 eur/g ja kokaiin 40-80 eur/g . Amfetamiini valmistamisel (kogused alates 10 kg) jäi aine hind alla 4 euro grammi kohta. Valmistamise hinnad muutusid ajas. 2012 aastal maksis amfetamiini valmistamine 1,5 eurot gramm, 2014-2015 oli hind tõusnud 3 eurot gramm. Teises grupis osteti kahel korral 20 kilo amfetamiini hinnaga 1,8 eurot gramm. Edasi müüdi suuri koguseid (928,5-1902,6 g) hinnaga 4,69-4,7 eurot gramm (kood 3). 2017. aasta lahendis oli üle 1 kg koguse hinnaks 31,78 eurot gramm (kood 2). Kalleim kokaiini hulgimüügi tehing oli kui 100g eest maksti 16000 eurot ehk 160 eur/g (kood 1).

Narkootilise aine puhtuse protsendid (kategooria 6) on välja arvatud lahendites välja toodud narkootilise aine koguse ja selles sisalduva puhta narkootilise aine vahekorra järgi. Amfetamiiniga seotud tehingute puhul oli kõige kõrgema puhtusega tumeveebi grupp B müüdav aine. Puhtus jäi vahemikku 63,8%-64,6% (kood 3). Väga kindlalt eristus neil koguseliselt aine puhtuse sisaldus. Tehing, kus müüdi 249,7 grammi kokaiini sisaldusega pulbrit, sisaldas 76% puhast kokaiini. Seevastu 33,12 grammi tellinud isikule toimetati 27,9%-se sisaldusega aine (kood 4). T1 kaubamaja WC-s toimus hulгимüügi tehing 97,90 g kokaiiniga, aine puhtus oli 84%, hinnaks 71,5 eur/g. Kõikide välismaalt toodud kokaiini koguste puhul oli puhtus kõrgem kui 75%. **Transpordiks** (kategooria 7) kasutati enamasti autot (kood 9), ka välismaalt toodud ainete puhul. Võrdselt kahel korral oli mainitud taksot (kood 3) ja linnaliinibussi (kood 2).

68% süüdistatavatest tegutses **varalise kasu eesmärgil** (kood 2, kategooria 8), nende hulka kuulusid nõ kõrgema positsiooniga tegijad: organiseerijad, jaemüüjatele edasimüüjad või amfetamiini valmistajad. **Sõltuvushäirega** (kood 1) isikud olid 32%-l juhtudest. Sõltuvuses olevatest isikutest neli kuulusid suuremasse gruppi, kus kõige kõrgemad juhtfiguurid ise ei tarvitanud. Seejuures kõik isikud, kes on ise sõltlased/tarvitajad, on varasemalt korduvalt karistatud. Sõltuvushäiretega isikute puhul oli näiteks välja toodud, et eripreventatiivsele mõjule allumine on halb, madal õiguskäitumus ja varasemalt läbitud rehabilitatsiooniprogrammid.

2.3. Kvalitatiivse võrdluse tulemused

Uuringu tulemusena koostasid kaks tötabelit. Tabelid on koostatud vastavalt kummagi analüüsitava narkootilise aine kohta. Mõlema tabeli all selgitan, millistel tingimustel vastav tehing toimus ja milline oli selliste tingimuste juures tehingu hind.

Tabel 1. Tötabel, amfetamiin (autori koostatud)

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud		Kogus	Hind
		suhtlus	Puhtus		
A, B, C	1	0	0	1	0
D, E	1	1	1	0	1
H, I, J, K, L	0	0	0	0	1
F, G	1	1	0	0	1

Amfetamiiniga seotud tehingute analüüsist selgus, et tehingud **A, B ja C** toimusid sarnastel tingimustel (vt algandmeid lisa 3). Üleandmine toimus peidikute vahendusel, ühelgi juhul ei olnud tegu tumeveebis kokku lepitud või krüpteeritud suhtluskanaleid kasutava tehinguga. Tehingu kogused olid tehingute A ja B puhul sarnased ehk veidi alla 1 kg. C puhul jäi kogus veidi alla 2 kg. Ainete puhtus oli kõigil kolmel juhul vahemikus 25-28%. Kuigi tehingu C kogus oli peaaegu kahekordne, siis ei mõjutanud see grammi hinda ning kõigil kolmel juhul oli tehingu hind 4,7-4,85 eurot/g.

Tehingutes **D ja E** liikus kaup sarnaselt kolme eelmise juhtumiga peidikute kaudu, kuid kasutuses oli tumeveeb/krüpteeritud suhtluskanalid. Tehingute kogused olid võrreldes eelmistega oluliselt väiksemad, kuid siiski hulgimüügi tehingud. Tehingus D müüdi vastavalt 122,6 grammi amfetamiini ja tehingus **E** 15,42 grammi. Ainete puhtused olid mõlemal juhul ligikaudu 64% ja hind võrdväärselt 20 eur/g. Seega aine puhtus oli märkimisväärselt suurem võrreldes kolme esimese tehinguga ja ka hind oli oluliselt kõrgem. Nende tehingute analüüsi põhjal võib järeldada, et narkootilise aine puhtus tõstab tehingu hinda. Samas oleks võinud eeldada, et krüpteeritud kanalite kasutamise tõttu mõningate riskide maandamiset tulenevalt on hind hoopis madalam. Kuid kogused on väiksemad ja seetõttu ei pruukinud rakenduda koguselist allahindlust.

Tehingutes **H, I, J, K ja L** kasutati kauba üleandmise viisiks käest-kätte meetodit ilma tumeveebi või krüpteeritud suhtluskanaleid kasutamata. Puhta aine osakaal müüdavas koguses oli väga madal. H ja I puhul võrdselt 20% ja J 9,2%. K puhul oli tegu erakordselt madala puhtusega ehk 7,36%. Müüdavad kogused olid vahemikus 0,25-20 grammi. Tegu oli enamikel juhtudel tänaval toimuvate tehingutega. Hinnavahe 7,5-20 eurot kogus.

Tehingud **F ja G** toimusid sarnaselt peidikute vahendusel, kasutuses oli kas tumeveeb või krüpteeritud suhtluskanalid. Tehing F eristus kõikidest analüüsitud tehingutest seetõttu, et müüdi hulgimüügi kogus ainet 121,25 grammi, kuid aine puhtuse protsent oli erakordselt madal 7%. Tehingu hind oli vastavuses aine puhtusega olles vaid 9,81 eurot gramm. Tehingus G müüdi 44,5%-se puhtusega amfetamiini hinnaga 18,48 eurot gramm.

Kokaiini tehingute analüüs näitas, et tehingud (vt algandmed lisa 5) toimuvad väga erinevatel tingimustel. Tõetabelist on näha, et erinevaid tehingumustreid on võrreldes amfetamiini tehingute analüüsiga rohkem.

Tabel 2. Tõetabel, kokaiin (autori koostatud)

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus	Puhtus	Kogus	Hind
A	1	0	1	0	0
B	0	1	0	1	1
C, D	1	0	0	0	0
F, G, I,	1	0	1	0	1
E	1	0	1	1	0
H	1	0	1	0	0
J	1	0	0	0	1

Tehing **B** eristus selgelt kõikidest analüüsitud kokaiini tehingutest. Kaup liikus peidiku vahendusel, kasutati krüpteeritud suhtluskanalit, kokaiini puhtus oli kõikidest madalaim olles vaid 27,9%, kuid tehingu hind oli kõige kallim ehk 115 eurot gramm. Kuigi kogus vastas hulгимүүgi tehingule.

Analüüsitud tehingutes, kus müüdi kokaiini, liikus kaup enamasti käest-kätte ja kasutusel ei olnud tumeveebi ega krüpteeritud suhtluskanaleid. Tehingus **A** sisaldas aine 85% puhast kokaiini, koguseks 96,31 grammi ja grammi hinnaks 72,68 eurot. Tehing **C** toimus jaemүүgi kogusega 0,78 grammi ja hinnaks 100 eurot. Kõige odavama hinnaga tehing oli **D**, kus grammi hinnaks oli 60 eurot, puhtus 34,74% ja kogus 59,29 grammi. Võrreldes teiste analüüsitud tehingutega oli see üks madalaima puhtusega müüdüd kokaiini kogus. Sellest võis olla tingitud tehingu madalam hinnatase.

Tehingud **F**, **G** ja **I** puhul jäid aine puhtused vahemikku 59-83%, mis on päris kõrge puhtusega aine. Kogused olid kõikidel juhtudel alla 10 g. Tehing **F**, kus aine puhtus oli kõrgeim, oli kogus veidi alla 5 grammi. Hinnad olid 112 eurot gramm ja tehingu **I** puhul, kus müüdüd kogus oli kõige väiksem ehk 1 gramm, oli hinnaks 125 eurot gramm.

F eristub teistest tehingutest, sest kogus oli 149,3 g, puhtus oli keskmisest kõrgem ehk 78,3%, kuid grammi hind vaid 69 eurot. Tehingus **H** müüdi samuti väga kõrge puhtusega ainet 84,78%, kuid kogus oli väiksem ja hinnaks 90 eurot gramm. Seevastu tehing **J** eristub vastupidiselt madalam aine puhtusega ehk 33,8%. Tegu oli jaemүүgi tehinguga, kus müüdi 1 gramm kokaiini hinnaga 150 eurot.

Tabelist tuleb välja, et tehingutes **A**, **F** ja **H** olid kokaiin puhtus üle 80%, kuid hinnad olid väga erinevad. Kogused ja hinnad olid tehingutes vastavalt 96,6 grammi/72,68 eurot, 4,93 grammi/111,56 eurot ja 48,12 grammi/90 eurot. Kolme kõrge puhtusega kokaiini tehingu puhul võib järeldada, et väiksema kogusega tehingute puhul rakenduvad enamasti kõrgemad hinnad ja suuremate müüdüd kogustega kasutatakse soodsamat hinda.

Tõetabelite põhjal on näha, et amfetamiini ja kokaiini puhul mõjutavad hinda tehingus müüdav/ostetav narkootilise aine kogus ja selles sisalduva puhta aine protsent ehk koguse ja puhtuse vahel on otsene seos.

2.4. Järeldused ja ettepanekud

Alapeatükis annan vastuse käesolevas töös püstitatud uurimisprobleemile: millised tegurid omavad tähtsust kokaiini ja amfetamiini hindade kujunemisel Eestis? Teen ka ettepanekud, kuidas saab saadud informatsiooni edaspidi kasutada. Järelduste tegemisel lähtun püstitatud uurimisküsimustest.

Esimesena püstitasin uurimisküsimuse, et aru saada, milliste kogustega turul kaubeldakse? Lahendite analüüsist selgub, et tehingu kogus sõltub sellest, milliste isikute vahel tehing toimub. Madalama astmega tänavadiilerid teevad tehinguid väiksemate kogustega, enamasti kuni paar grammi. Edasimüüjad ja tootjad kauplevad suuremate kogustega. Välismaalt tuuakse suuremaid koguseid sisse, et need hiljem väiksemateks kogusteks pakendada ja edasi müüa. Aas (käesolev töö lk 14) märkis, et viis aastat tagasi oli Eestis pigem harv juhus, kui kriminaalasja raames saadi kätte rohkem kui 1 kilogramm kokaiini. Uuritud kohtulahendites oli kolmel korral juhtum, kus Eestisse toodi sisse rohkem kui 1 kilo kokaiini. Amfetamiini puhul toodeti suuri koguseid, tänavamüügi tehingud jäid ikka kuni paari grammi piiresse. Samas tellimused amfetamiini valmistajatele olid isegi kuni 20 kg amfetamiini sisaldavale pulbrile. Põhjus, miks amfetamiini telliti valmistajatelt korduvalt suurtes kogustes, võib olla Tervise Arengu Instituudi (käesolev töö lk 5) poolt kinnitatus, et peamiseks süstitavaks aineks nii Tallinnas, kui ka Ida-Virumaal on peale fentanüüli kättesaadavuse halvenemist amfetamiin. Amfetamiini populaarus Ida-Virumaal võrreldes Tallinnaga tuli välja ka lõputööst. Enamik lahendites mainitud amfetamiiniga toimunud tehinguid toimus Ida-Virumaal. Kokaiiniga tehtavaid tehinguid seal piirkonnas oli vähe. Vaid üks isik tõi Venemaalt kokaiini ning müüs need väiksemates kogustes Narvas maha. Lahendeid analüüsides selgus, et Eesti kokaiini ja amfetamiini turul liiguvad kokkuvõttes väga suured kogused. Arvestades Eestis elava elanikkonna suurust ja seda, et tegu oli kahekümne kaheksa lahendi ja kahe aine analüüsiga. Võib järeldada, et amfetamiini ja kokaiini hulgimüügi tasandil kaubeldakse Eestis suurte kogustega. Amfetamiini müüakse ka väga pisikeste dooside kaupa. Üldjuhul on nendeks ise sõltuvuses olevad isikud, kes tegelevad tänavamüügiga.

Teisena püstitasin küsimuse: kuidas on narkootiliste ainete puhtus seotud hindadega? Pacula (käesolev töö lk 9) märkis, et enamik jaemüügitasandil ostetud narkootilisi aineid on lahjendatud kasumimarginaali suurendamise eesmärgil ja edasimüüjad enamasti ei teagi müüdava aine puhtuse taset. Edasimüüjad ei tea ka seda, milliste ainetega on varasemalt narkootikumi lahjendatud. Sama järelدuseni jõudsin läbi uuringu tulemuste. Lõpptarbijani jõudva narkootilise aine puhtus väheneb mööda hierarhiat madalama kaupleja kätte liikudes. Samas kauba hind tõuseb. Eriti tuli see esile amfetamiini puhul, kokaiini puhul vähem. Kui amfetamiini tootmise eest küsiti 1,5-4 eurot grammi eest, siis sama grupi isikud järgmisel tasandil müüsid ainet edasi 50 grammi kaupa 7-8 eurot gramm. Analüüsitud lahendis toimus amfetamiini valmistamine Ida-Virumaal erinevatel üüripindadel. Arvestades, et narkootilise aine hinnale lisandub riskipreemia (käesolev töö lk 10) sõltuvalt narkootilise ainega vahelejäämise riski suurusest, siis võiks arvata, et tootjate poolt küsitav amfetamiini hind on kõrgem. Tervise Arengu Instituudi (käesolev töö lk 4) sõnul toodetakse Euroopa Liidus amfetamiin tarvitajate lähedal, sest see muudab asja kasumlikuks. Lahjendamiseks kasutati näiteks glükoosi, soodat, tauriini. Tehingute kvalitatiivse võrdluse analüüsist tuli selgelt välja, et amfetamiini puhul rakendatakse tihti koguselisi allahindluseid ja suuremad amfetamiini kogused liiguvad peidikute vahendusel.

Kokaiini puhtuse vähenemine ja hinna suurenemine madalamale müüja tasandile jõudes ei olnud nii märgatav, kui see tarneahelas allapoole liikus. Tervise arengu Instituut (käesolev töö lk 4) märgib, et kokaiinil sõltub hind otseselt aine puhtusest. Uuritud kohtulahenditest saab järeldada sama. Tegu on kallima narkootilise ainega ja tarvitajad on valmis puhtama aine eest rohkem tasuma. Võib eeldada, et tegu on nõudlikuma klientuuriga, kes ootavad kõrgema kvaliteediga toodet. Lahendist nähtus, et ostja uuris aine kvaliteedi kohta. Just kokaiini kõrge puhtuse tase muudab selle aine turul praegu väga ohtlikuks. Enamik QCA analüüsis kasutatud võrdlustehinguid kõrgema kui 50%-se puhtusega kokaiiniga. Sama märgivad Aas ja Abel-Ollo (käesolev töö lk 14-15), et turul liigub kange kokaiin, mille tase on tõusnud järjepidevalt viimase 10 aasta jooksul 40%. Võib järeldada, et põhjuseks on globaliseerumine. Nii nagu seda on välja toonud Storti & De Grauwe (käesolev töö lk 9). Piirid on lahti, IT arengud on võimaldanud luua kerge vaevaga rahvusvahelisi kontakte. Globaliseerumist saab seostada nii turul ringi liikuva kokaiini puhtuse tõusuga, suurenenud pakkumise, kui hinnalangusega.

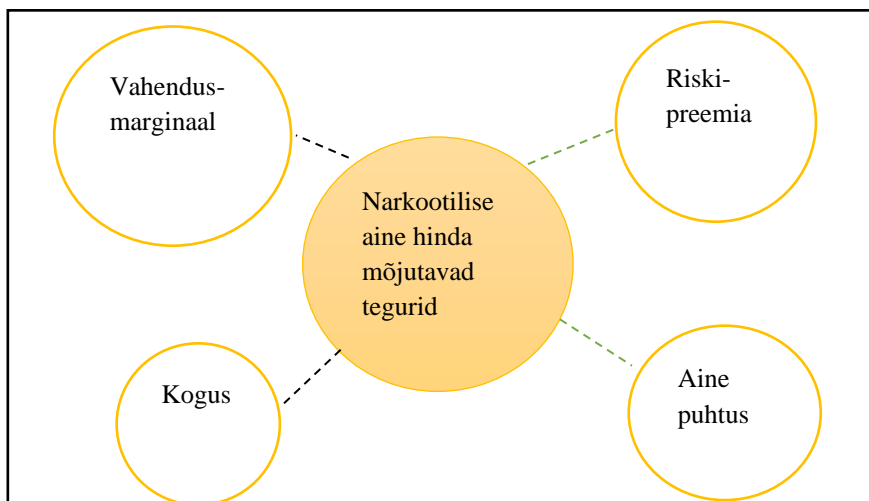
Kolmandaks püstitasin küsimuse: milliseid hinnakokkuleppeid turul sõlmitakse? Tervise Arengu Instituut ja Aas (käesolev töö lk 14) tõid välja, et kokaiini pakkumise suurenemise

tõttu on muutunud aine hind taskukohasemaks suuremale tarbijaskonnale. Uuring kinnitas seda, et läbi tumeveebi tellitud narkootilised ained müüdi Eestis ühe isikute grupi poolt edasi väga odavate hindadega. Kokaiin 42 eurot gramm ja amfetamiin 5 eurot gramm. Seega müüs tumeveebi grupp kokaiini edasi sisuliselt minimaalse hulgimüügi hinnaga. Võib järeldada, et üheks teguriks on nende ärimudel, kus vahelejäämise risk oli viidud minimaalsele tasemele ja kaasatud vahendajate hulk samuti. Need omakorda vähendavad nii hinnale lisanduvat riskipremiat kui ka vahendusmarginaali. Mida väiksem on turul tegutseja ja tema edasimüüdavad kogused, seda kõrgema hinnaga ta seda tõenäoliselt teeb. Eesmärgiks on suurendada oma kasumit. Suuremad tegijad saavad lubada endale madalamaid hindu ja soodustusi. Näiteks hulgimüügi tehing, kus müüdi väga kõrge puhtusega kokaiini omahinnaga 90 eurot gramm ja teine tehing, kus samuti müüdi väga puhast ainet, 69 eurot gramm. See kinnitab seda, et kokaiini koguste pealt tehakse allahindluseid nagu mujal kaubanduses. Samas on mõlemal juhul tegu nõ omahinnaga, mis viitab, suletud turgudele (vt käesolev töö lk 8). Kui osapooled on omavahel tuttavamad võivad tehingud toimuda teistel tingimustel. Amfetamiini hind on kõrgem väikestes doosides ostes ja odavam hulgimüügi tehingute korral.

Neljandaks küsimuseks püstitasin: kuidas toimub narkoturul kauba üleandmine müüjalt ostjale? Kohtulahendeid analüüsid eristub peamiselt kaks üleandmise liiki. Üldjuhul toimub üleandmine käest-kätte või läbi erinevate peidikute. Mõnedel juhtudel kasutatakse tundmatut vahendajat. Sellised tehingud toimusid pigem tumeveebi või krüpteeritud suhtluskanaleid kasutavate tehingute korral. Amfetamiini suured kogused jäetakse rohkem peidikutesse, kui kokaiini. Tänavatasandil tehakse mõlema ainega tehinguid väikeste kogustega käest-kätte (va tumeveebist tellitud ainete puhul, mis liiguvad ainest hoolimata reeglina läbi peidikute). Kokaiin liigub valdavalt käest-kätte, isiklikult üle andes. Võimalik, et seda põhjustab aine kallim hind.

Aine üleandmise viisi määrab „kaupmees“, kelle käest on tarbija otsustanud ainet osta. Kui valida ostmiseks tumeveeb, siis on alust arvata, et näost-näku kohtumist müüjaga ei toimu ja kaup jõuab peidikusse. EMCDDA (käesolev töö lk 14) tõi välja, et kasutusel on krüpteeritud suhtluskanalid nagu Signal, Telegram, Wickr. Eelmainitud suhtluskanalid esinesid analüüsitud kohtulahendites. Lisaks on nende hinnangul Eestis rohkem levimas just läbi peidukohtade narkootikumide üleandmine. Siinkohal võib tuua paralleeli tavakaubanduse pakiautomaatide süsteemiga. Saatmise kulud on minimaalsed, mis võimaldab hinda madalana hoida.

Uuringu põhjal saab teha järelduse, mis kattub teoorias kirjutatuga, et amfetamiini ja kokaiini hinnad sõltuvad alljärgnevatest teguritest:

Joonis 6. Narkootilise aine hinda mõjutavad tegurid (autori koostatud)

Erinevus teooria osas välja tooduga avaldus vahendusmarginaalis (käesolev töö lk 10). Vahendusmarginaal sisaldab muuseas üüripindadele tekkivaid kulusid ja transpordiga seotud kulutusi. Kahekümne kaheksas analüüsitud kohtulahendis ei tulnud välja, et isikute grupid, kes tegid väljaminekuid üüripindadele, oleksid võrreldes teistega müünud narkootilisi ained kõrgemate hindadega. Ka ei täheldanud seda isikute puhul, kelle puhul oli mainitud transpordivahendina autot või taksot. Järeldan, et narkootilise aine hinda ühe tegurina mõjutavad pigem välised sekkujad, mis suurendavad lisanduva riskipremia osakaalu hinnas. Amfetamiini tänavadiilerid müüsid kõik amfetamiini kallima hinnaga, kui seda tegid kõrgemal positsioonil olevad isikud. Nende puhul on vahele jäämise risk kõrge.

Kõige suuremate hinda mõjutavate teguritena saab kindlasti välja tuua aine koguse ja puhtuse. Amfetamiiniga seotud tehingutes tuli välja, et aine puhtused on väga kõikuvad. Jaemüügi tehingutes jäi kõikidel juhtudel aine puhtus alla 25%. Hulgimüügi tehingutes oli puhtus kuni 65%. Suurema puhtusega tehingute puhul olid hinnad ka kõrgeimad jäädes 20 eurot gramm. Kokaiini madalaim puhtuseaste oli 27,9% ja kõrgeim 85%. Selgelt eristusid välismaalt toodud ainete puhtused. Jaemüügi tehingutes olid hinnad vahemikus 100-150 eurot gramm ja hulgimüügi tehingutes 69-115 eurot gramm. Amfetamiini turg jättis kaootilisema mulje, kus on rohkem turu „solkijaid“ ehk üksi tegutsevaid tänavadiilereid, kes enda sõltuvuse finantseerimiseks ainet müüvad. Nende tehingute puhul on hinnad seinast-seina ja ei ole seotud aine puhtusega. See tähendab, et hinda võib mõjutada ka müüja enda narkosõltuvus. Kokaiini turul eristuvad rohkem

koguselised allahindlused ja hind on otsesemalt seotud aine puhtusega. Kokaiini vahendanud isikute puhul oli enamikel juhtudest mainitud suure varalise kasu saamise eesmärki.

Lõputöö eesmärgiks oli selgitada välja Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavaid turutehinguid iseloomustavad tunnused ja välja pakkuda lahendusi, kuidas kogutud info põhjal on võimalik turgu mõjutada. Uuringu põhjal saab teha järgmised ettepanekud:

- Pakkumise ja nõudluse vähendamise strateegiate väljatöötamine nii, et need oleksid omavahel seotud ja samaaegselt rakendatud. Ettepanek on suunatud Politse- ja Piirivalveametile ja praktikutele, kes tegelevad sõltuvushäirete raviga.
- Narkootilise aine hinna ühed suurimad mõjutajad on hinnaline lisanduv riski- ja vahendusmarginaal. Mida karmim on vahele jäädes karistus, seda suurema riski võtavad müüjad endale narkootilisi aineid vahendades ja müües. Karistuste üle vaatamine ning karmistamine võib vähendada ärisse sisenejate hulka või panna nad rohkem mõtlema, kas võetav risk tasub ära. Näiteks väiksemate koguste puhul siduda karistus mõne eluliselt vajaliku teenuse ajutise piiranguga (alimentide mitte maksmisel konto arestimine). Seeläbi võiksid tõusta narkootiliste ainete hinnad. Kui tõusevad ainete hinnad, siis langeb tarbimine.
- Kohtulahendite uurimisest selgus, et madalama tasandi müüjad on ise sõltuvushäiretega inimesed, keda on enamasti korduvalt karistatud. Nende jaoks ei pruugi karmimad karistused olla piisav motivatsioon ärisse mitte sisenemiseks. Tänavatelt kauem eemal olek ja pikemate raviprogrammide läbimine kinnipidamisasutustes võib mõjutada ravi tulemust. Võrdselt oluline on programmide jätkamine peale vanglast lahkumist. Seeläbi oleks mõjutatud nii narkootilise aine pakkumine kui ka nõudlus. Ettepanek on suunatud vanglates sõltuvushäiretega isikutega tegelevatele spetsialistidele pigem küsimusena, kas pikemad programmid annaksid paremaid tulemusi.
- Andmebaaside loomine Politse- ja Piirivalveameti poolt. Luua andmebaasid, kus pannakse sarnaselt käesolevale tööle kirja kõik teadaolevad tehingut iseloomustavad andmed. Konfiskeeritud ainete kogused, milliste hindadega tehinguid tehti, aine puhtuse protsent, jne. Seeläbi saab luua statistika ja erinevad mudelid, mille analüüsimisel on võimalik välja töötada erinevaid strateegiaid illegaalsete narkoturgudega mõjutamiseks. Samad mudelid, mida kasutatakse majandusprognoside ja analüüside tegemisel võiksid töötada illegaalsete turgude analüüsil. Vajalik on koondada andmed, et seda testida.

- Tumeveebis tegutsemine ja rahvusvahelisel tasandil suurenevad kontaktid näitavad, et vastumeetmete rakendamiseks on oluline politsei rahvusvaheline koostöö. Vajalik on rahvusvahelise võrgustiku tugevdamine, ühiste andmebaaside loomine ja kiire infovahetus, et vajadusel turul toimuvatele muutustele kiiresti reageerida.

Lõputöö eesmärgiks on selgitada välja Eesti kokaiini ja amfetamiini turgudel sõlmitavaid turutehinguid iseloomustavad tunnused. Loen lõputöös püstitatud eesmärgi saavutamaks, sest andsin ülevaate turgudel sõlmitavatest tehinguid iseloomustavatest tunnustest, kasutades selleks püstitatud uurimisprobleemi ja uurimisküsimusi.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teemaks on „Turuhindade kujunemine Eesti narkoturgudel kokaiini ja amfetamiini näitel“. Käesolevas töös uurisin turutehinguid iseloomustavaid tunnuseid ja pakkusin välja lahendusi turu mõjutamiseks. Püstitasin uurimisprobleemi: millised tegurid omavad tähtsust kokaiini ja amfetamiini hindade kujunemisel Eestis? Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks püstitasin uurimisküsimused:

- Milliste kogustega turul kaubeldakse?
- Milliseid hinnakokkuleppeid turul sõlmitakse?
- Kuidas on narkootiliste ainete puhtus seotud hindadega?
- Kuidas toimub narkoturul kauba üleandmine müüjalt ostjale?

Uurimisprobleemile vastuse leidmiseks seadsin eesmärgiks analüüsida Eestis tehtud kohtulahendeid, milles käsitletakse kokaiini ja/või amfetamiini käsitlemist lõputöös toodud uurimisküsimustest lähtuvalt. Eesmärgi saavutamiseks uurisin ja analüüsisin kõigepealt teaduskirjandust ja Eestis läbi viidud uuringute statistilisi andmeid kokaiini ning amfetamiini leviku kohta. Tutvusin Eesti ja välismaiste illegaalsete narkoturgude mõjutamise võimalustega.

Käesoleva töö teooria osas andsin ülevaate kokaiini ja amfetamiini hindade kujunemise põhimõtetest, olukorrast Eesti kokaiini ja amfetamiini turul ning illegaalsete turgude mõjutamise võimalustest. Eesti turu kirjeldusel on toodud välja nõudluse ja pakkumise olukord. Uuringu osas analüüsisin Eesti kohtute poolt tehtud kokaiiniga ja amfetamiiniga seotud kohtulahendites olevaid tehinguid, koostas in koodipuu. Koodipuu koosnes kaheksast kategooriast, mis andsid ülevaate tehingute toimumise piirkonnast, tehingute sisuks olevatest narkootiliste ainete kogustest, puhtusest, tehingu toimepanija motivatsioonist, transpordivahendist ja tehingu hindadest. Iga kategooria sisaldas vastavasisulisi koode. Teise uuringumeetodina kasutasin kvalitatiivset võrdlevat sisuanalüüsi. Koostas in mõlema narkootilise aine kohta algandmete tabelid, andmematriksid ja nende andmete tulemusena tõetabelid.

Uuringu tulemustest selgus, et tänavadiilerite tasandil võivad jääda kokaiini ja amfetamiini kogused ühes tehingus alla grammi. Üldjuhul müüakse jaemüügi tasandil aineid 1-2 grammi kaupa. Hulgimüügi tehingutes kaubeldakse väga suurte kogustega, välismaalt toodud kokaiini kogused olid alates ühest kilost. Amfetamiini müüjate tellimused amfetamiini valmistajatele ulatus kuni 20 kiloni.

Hinnakokkuleppeid mõjutab puhtuse tase. Kokaiini puhtuse tase on kõrgem kui amfetamiinil. Kokaiini hind on otseses seoses selle puhtusega. Amfetamiinil seda järelust teha ei saanud. Amfetamiini hind tõusis enamikel juhtudel, mida madalamale müüja tasandile aine liikus. Seevastu muutus aine lahjemaks. Amfetamiini tänavadiilerite puhul tuli välja, et nende põhiline motivatsioon ainet müüja, seda lahjendada ja kõrgemat hinda küsida, on nende enda sõltuvuse finantseerimine.

Hinna kujunemise teine tegur on lisanduv riskimarginaal, mida mõjutab oluliselt ka kauba üleandmise viis. Seda kinnitas analüüsitulemus, kus läbi tumeveebi ained edasimüügiks omandanud grupeering müüs neid oluliselt madalamata hindadega, kui teised analüüsitud isikute grupid. Nende äri ülesehitus oli maandanud rohkem riske, tehingute tegemine oli viidud võimalikult maksimaalse anonüümsuse tasandini ja kaup liikus peidikute vahendusel. Tänaval tegutsevate diilerite puhul on vahele jäämise risk kõrgem, sest kaup antakse üle käest-kätte. Kokaiini puhul ongi põhiliseks kauba üleandmise viisiks käest-kätte tehingud (välja arvatud tumeveebi grupeeringud). Hinda võimaldab madalamana hoida ka grupis olevate isikute hulk, sest mida vähem on vahelülisid, seda madalamana on võimalik hoida vahendusmarginaali lisandumist hinnale.

Mõlemad uuringud kinnitasid, et nii kokaiini kui amfetamiini hinda mõjutab tehingu suurus ehk kogus. Enamasti on suuremate koguste puhul hinnad, võrreldes väiksemate jaemüügitehingutega, madalamad. Amfetamiini puhul ei ole see järelust nii kindel, kui kokaiiniga.

Lõputöö teooria ja uuringu tulemuste põhjal tegin ettepanekud, kuidas on võimalik läbi hinna kujunemist mõjutavate tegurite mõjutada Eesti kokaiini ja amfetamiini turgu. Nendeks on ühtsete andmebaaside loomine, et teha turul toimuva kohta järeldusi ja vastavalt sellele valida hetkel sobivaim sekkumise strateegia; rahvusvahelise koostöö tugevdamine; karistuste karmistamine ja sõltlastest diilerite pikem raviperiood; pakkumise ja nõudluse strateegiate koos väljatöötamine.

Lõputöö teemat on võimalik edasi uurida kasutades kvalitatiivse võrdleva analüüsi meetodit rohkem sügavuti minnes. See eeldab analüüsi, mis hõlmab laiapõhjalisemat andmete hulka, seal hulgas konkurentsianalüüsi. Selleks on võimalik kaasata ja intervjuuerida selle valdkonna eksperte, kasutada kohtutoimikuid. Lisaks on võimalik analoogset tööd teha tarbijatelt saadud info põhjal ja saadud tulemusi võrrelda. Kokaiini ja amfetamiini tarvitajate intervjuerimine on väärtuslik infoallikas. Tarvitajad on tihti mõlemas rollis. Nemad oskavad kõige paremini kirjeldada turul toimuvat, võrrelda turul

toimunud muutuseid ja anda infot tehinguid mõjutavate tegurite kohta. Nendelt saadud info põhjal on võimalik luua andmebaas, mis ühendades politsei poolt sisestatud müüjate infoga, annab turul toimuvast realistliku tervikpildi ja võimaldab suunata sekkumisse suunatud ressursid õigesse kohta.

SUMMARY

The title of the thesis is "The Development of Market Prices in Estonian Drug Markets Using the Examples of Cocaine and Amphetamine". In the thesis, I studied the characteristics of drug market transactions and proposed solutions for influencing that market. I formulated the following research problem: what factors are important in the formation of cocaine and amphetamine prices in Estonia? I prepared research questions covering the following topics: the purity level of the substances on the market; the quantities being traded; types of delivery methods available, and price agreements.

In order to find an answer to the research problem, I analyzed court decisions made in Estonia regarding the handling of cocaine and/or amphetamine that pertained to the research questions presented above. In order to achieve the goal of this paper, I first studied and analyzed scholarly literature as well as statistical data gathered from studies that have been conducted in Estonia on the distribution of cocaine and amphetamine. I got acquainted with the different possible ways of influencing local and foreign illegal drug markets.

In the theory portion of this work, I provided an overview of the principles of cocaine and amphetamine price formation and of the current situation in the Estonian cocaine and amphetamine market specifically. The description of the local market included insights into the current supply and demand situation. Additionally, the possibility of influencing such illegal markets was analyzed. In the subsequent analysis portion of the research, I studied the drug transactions referenced in Estonian court decisions regarding cases relating to cocaine and amphetamine. I prepared a codebook consisting of eight categories. The information included gave an overview of the area where the transactions took place, the quantities and purity of the narcotic substances involved in these transactions, the motivations of the perpetrator, the means of transport used, and transaction prices. Each category contained the topically relevant codes.

The results of the study revealed that the purity level of traded cocaine is higher than that of amphetamine. The market price of cocaine is in direct correlation to its purity. The same conclusion, however, did not apply to amphetamine sales. In most cases, the price of amphetamine increased as the substance reached lower vendor levels. Moreover, the purity of the substance decreased. It became apparent that in the case of amphetamine

street dealers, their main motivation for selling the substance, as well as diluting it and asking for a higher price is to finance their own addiction.

Another factor in price formation is the added risk margin. The analysis indicated, for instance, that the one group which acquired their product for resale from the dark web then sold it at significantly lower prices than the others. Firstly, the structure of their business allowed for more risk mitigation. Namely, it enabled to maximize the level of anonymity of persons involved in transacting, compared to a dealer operating on the streets. Secondly, there were as few intermediaries involved in the transactions as possible, which in turn lowered the need for a brokerage margin to be added to the resale price. The price is affected by the size of the transaction, i.e. the quantity of the substance being traded. Prices are lower for larger quantities compared to smaller retail transactions. In the case of amphetamine specifically, it emerged that the production price for larger quantities ranged from 1.5 to 4 euros per gram.

Based on the theory and results presented in the study, I made suggestions on how to potentially influence the Estonian cocaine and amphetamine market through the factors that affect price formation. These include the creation of unified databases that would allow drawing conclusions about the state of the drug market at any given time, consequently making it possible to choose the most suitable intervention strategy; strengthening international cooperation; tougher penalties and longer treatment periods for addicted dealers; cross-developing supply and demand strategies.

Further studies on the topic are possible using the method of qualitative comparative analysis in a more in-depth manner. This would require analysis that includes a broader set of data, such as that related to market competition. It could be achieved by involving and interviewing experts in the field, and through the use of additional court files. When conducting interviews, users of narcotic substances should be considered a very valuable source of information. They can accurately describe what is happening in the market, provide insight into any changes in that market and share information about any factors affecting transactions. All this can be used to create a database which, when combined with seller information entered by the police, gives a realistic overall picture of the market and allows for a more informed allocation of resources available for intervention.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Abel-Ollo, K., Kivila, M., Kurbatova, A. & Ovsjannikova, S., 2022. The impact of the COVID-19 pandemic on drug demand and supply in Estonia. *Journal of Geography, Politics and Society*, 12(1), pp. 8–16.

Allaste, A.-A. & Lagerspetz, M., 2002. *Recreational drug use in Estonia: the context of club culture*. Sage Publications.

Bowen, G. A., 2009. Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), pp. 27–40.

Bouchard, M., 2007. On the Resilience of Illegal Drug Markets. *Global Crime*, 8(4), pp. 325-344.

Bultmann, R., Caulkins, J.P., Feichtinger, G. & Tragel, G., 2008. How should policy respond to disruptions in markets for illegal drugs? *Contemporary Drug Problems*, 35(2-3), pp. 371-375.

Burke Johnson, R. & Christensen, L., 2014. *Educational Research. Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches-Fifth edition*. Sage Publications.

Caulkins, J.P., Johnson, B., Taylor, A. & Taylor, L., 1999. What drug dealers tell us about their costs of doing business. *Journal of Drug Issues*, 29(2), pp. 323-340.

Degenhardt, L., 2005. Illicit drug users respond to price changes. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 22(1), pp. 185-188.

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol, 2020. *EU Drug Markets: Impact of COVID-19* [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13097/EU-Drug-Markets_Covid19-impact_final.pdf [Kasutatud 09.02.2023].

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus, 2021. *Euroopa uimastiprobleemide aruanne. Suundumused ja arengud*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13838/2021.2256_ET_02_.pdf [Kasutatud 08.11.2022].

Ezzy, D., 2002. *Qualitative Analysis Practice and innovation*. Routledge the Taylor & Francis Group.

Gyomai, G. & Van de Ven, P., 2014. The Non-Observed Economy in the System of National Accounts. *OECD Statistics Brief*, 18, pp. 1–12.

Haring, L., Leedo, A., Kisand, H., Voormansik, L., Viimsalu, A., Karis, K., Kangro, R. & Vasar, E., 2021. Uimastite tarvitamine Eesti noorte ja täisealiste seas. AAA-uuringu esmased tulemused. *Eesti Arst*, 100(1), lk 15-23.

Johnson, L. & Ratcliffe, J. H., 2013. When Does a Drug Market Become a Drug Market? Finding the Boundaries of Illicit Event Concentrations. Rmt: M. Leitner, toim. *Crime Modeling and Mapping Using Geospatial Technologies*, pp. 25-48.

Karistusseadustik (2022) RT I, 06.08.2022, 27.

Khaled, A., 2013. *The effect of illicit trade in narcotics on global economy*. Annals of the University of Oradea, Economic Science Series.

Krippendorff, K., 2004. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. 2nd ed. Thousand Oaks: Sage Publications.

Krook, M.L., 2010. Women's Representation in Parliament: A Qualitative Comparative Analysis. *Political Studies*, 58, pp. 886–908.

May, T. & Hough, M., 2001. Illegal Dealings: The Impact of Low-Level Police Enforcement on Drug Markets. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9(2), pp. 137–162.

McDermott, J., Bargent, J., Douwe Den Held & Ramirez, M.F., 2021. *The cocaine pipeline to Europe*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2021/02/The-cocaine-pipeline-to-Europe-GI-TOCInsightCrime.pdf> [Kasutatud 27.12.2022].

Moeller, K., 2018. Drug Market Criminology: Combining Economic and Criminological Research on Illicit Drug Markets. *International Criminal Justice Review*, 28(3), pp. 191-205.

Narayanan, S. & Vicknasingam, B., 2010. Responses to the Illicit drug problem: Insights from supply and demand analysis. *The Australian Economic Review*, pp. 96-97.

Natarajan, M. & Hough, M., 2000. Introduction: Illegal Drug Markets, Research and Policy. Rmt: *Illegal Drug Markets: From Research to Prevention Policy*. New York: Criminal Justice Press Monsey, pp. 1-17.

Pacula, R.-L., Kimer, B. & Hunt, P., 2010. A framework for thinking about drug markets. Rmt: Kilmer, B. & Hoorens, S., A toim-d *Understanding illicit drug markets, supply reduction efforts, and drug-related crime in the European Union*. RAND Corporation, pp. 19-43.

Prokuratuur, 2023. *Proukratuuri aastaraamat 2022, tugevatoimelised uimastid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://aastaraamat.prokuratuur.ee/prokuratuuri-aastaraamat-2022/tugevatoimelised-uimastid> [Kasutatud 15.02.2023].

Ragin, C.C., Shulman, D., Weinberg A. & Gran, B., 2003. Complexity, Generality, and Qualitative Comparative Analysis. *Filed Methods*, 15(4), pp. 323-340.

Reuter, P. & Kleiman, M.A.R., 1986. Risks and prices: An economic analysis of drug enforcement. *Crime and justice*, 7(1986), pp. 289-340.

Rihoux, B., 2006. Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Systematic Comparative Methods. *International Sociology*, 21(5), pp. 619-773.

Ritter, A., 2005. *Monograph No 08: A review of approaches to studying illicit drug markets*. DPMP Monograph Series. Fitzroy: Turning Point Alcohol and Drug Centre.

Saldana, J., 2013. *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. 2nd ed. London: Sage.

Siseministeerium, 2021. *Eesti narkopoliitika aastani 2030*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/eesmark-tegevused/ennetustegevus/uimastiennetus> [Kasutatud 24.10.2022].

Siseministeerium, 2023. *Programm „Siseturvalisus 2023-2026“*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/media/2959/download> [Kasutatud 07.02.2023].

Sotsiaalminister, 2018. *Narkootiliste ja psühhotropsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotropsete ainete nimekirjad*. Määrus. RTL 2005,73,315.

Sulaoja, K.-E., 2022. *Narkootiliste ainete turu ülesehitus ja osalised Eestis*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Storti, C.C. & De Grauwe, P., 2007. *Globalization and the price decline of illicit drugs*. CESifo Working Paper No. 1990.

Strohm, K., 2021. *Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemise modus operandi lõuna prefektuuri näitel*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Talvar, C., 2020. *Narkootiliste ainete tarvitamine ja kättesaadavus Tartu Tamme Gümnaasiumi ja Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasiumi näitel*. Lõputöö. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Tamm, G., Talu, A., Markina, A., Villenthal, A., Espenberg, S., Tourunen, J. & Varblane, U., 2016. *Narkosõltlastest õigusrikkujate sõltuvusravi ja rehabilitatsioon Eestis*. Tartu: Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus. EV Justiitsministeerium, lk. 1–143.

Teddle, C. & Yu, F., 2007. Mixed methods sampling a typology with examples. *Journal of mixed methods research*, 1(1), pp. 77-100.

Tervise Arengu Instituut, 2018. *Narkootikumidega seotud kuritegevus ja konfiskeerimised*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.narko.ee/wp-content/uploads/2018/12/KuritegevusKonfiskeerimised.pdf> [Kasutatud 06.01.2023].

Tervise Arengu Instituut, 2021. *Nähtamatud barjäärid: uimastisõltuvus ja-barjäärid praktikas*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.tai.ee/en/node/11937> [Kasutatud 25.02.2023].

Tervise Arengu Instituut, 2022a. *Narkomaania ennetamise riiklik poliitika*.

[Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/narkomaania/narkomaania-ennetamise-riiklik-poliitika> [Kasutatud 08.11.2022].

Tervise Arengu Instituut, 2022b. *Narkomaania olukord Eestis*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.tai.ee/sites/default/files/2022-05/TAI_Narkomaania_olukord_Eestis_210x297.pdf [Kasutatud 30.12.2022].

Tervise Arengu Instituut, 2023. *Narkootikumide üledoositest põhjustatud surmad on 2022. aastal hüppeliselt kasvanud*. [Võrgumaterjal] Leitav: [Narkootikumide üledoositest põhjustatud surmad on 2022. aastal hüppeliselt kasvanud | Tervise Arengu Instituut \(tai.ee\)](#) [Kasutatud 07.02.2023].

Uibo, A., 2013. *Valimisosaluse varieerumise põhjused Euroopa riikides: kvalitatiivne võrdlev analüüs*. Magistritöö. Tartu. Tartu Ülikool.

Õunapuu, L., 2014. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. [Võrgumaterjal] Leitav: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf [Kasutatud 28.12.2022].

Lisa 1. Koodipuu

Kategooriad ja koodid	Koodi esinemise sagedus kohtulahendites
Kategooria 1. Tehingu toimumise piirkond/koht	
Kood 1: Tallinn (sh Tallinna lähiümbrus)	16
Kood 2: Tartu	1
Kood 3: Ida-Eesti	7
Kood 4: Tumeveeb	5
Kood 5: Välismaa	4
Kood 6: Mujal Eestis	2
Kategooria 2. Välismaalt toodud narkootilise aine kogused	
Kood 1: Alla 1 kg	1
Kood 2: Üle 1 kg	3
Kategooria 3. Kauba üleandmise viisid	
Kood 1: Peidiku vahendusel	15
Kood 2: Kaup liikus käest-kätte	23
Kood 3: Vahendajate kaudu	3
Kategooria 4. Jaemüügi hinnad (kogus kuni 2 g)	
Kood 1: Kokaiin üle 100 eur/g	2
Kood 2: Kokaiin kuni 100 eur/g	4
Kood 3: Amfetamiin üle 15 eur/g	4
Kood 4: Amfetamiin kuni 15 eur/g	3
Kategooria 5. Hulgimüügi hinnad (teingu kogus suurem, kui 2 g)	
Kood 1: Kokaiin üle 40 eur/g	8
Kood 2: Kokaiin kuni 40 eur/g	1
Kood 3: Amfetamiin üle 4 eur/g	5

Kood 4: Amfetamiin kuni 4 eur/g	7
Kategooria 6. Narkootilise aine puhtus (%)	
Kood 1: Kokaiin üle 50%	7
Kood 2: Kokaiin alla 50%	5
Kood 3: Amfetamiin üle 50%	3
Kood 4: Amfetamiin alla 50%	4
Kategooria 7. Transpordi/liikumise vahend	
Kood 1: Auto	11
Kood 2: Buss	2
Kood 3: Takso	2
Kategooria 8. Süüdistatud isikute isiklik tarbimisharjumus, eesmärk	
Kood 1: Sõitlane/regulaarne tarvitaja	9
Kood 2: Suure varalise kasu eesmärk	19

Lisa 2. Kohtulahendid

Järjekorranumber	Kohtulahendi number	Kohus	Lahendi kuupäev
1	1-13-3739	Tallinna Ringkonnakohus	24.09.2014
2	1-15-10869	Viru Maakohus	20.02.2017
3	1-20-4653	Harju Maakohus	28.09.2020
4	1-19-267	Tallinna Ringkonnakohus	30.05.2019
5	1-22-4831	Pärnu Maakohus	17.08.2022
6	1-20-9022	Harju Maakohus	24.11.2021
7	1-20-1208	Tallinna Ringkonnakohus	07.12.2021
8	1-19-4545	Tartu Maakohus	10.09.2019
9	1-18-5815	Harju Maakohus	15.07.2019
10	1-18-2232	Tallinna Ringkonnakohus	03.04.2020
11	1-23-1535	Viru Maakohus	9.03.2023
12	1-21-6079	Tartu Maakohus	17.02.2023
13	1-23-362	Harju Maakohus	01.02.2023
14	1-22-7862	Viru Maakohus	28.12.2022
15	1-22-7277	Harju Maakohus	14.12.2022
16	1-22-7126	Harju Maakohus	29.11.2022
17	1-21-3727	Tartu Ringkonnakohus	11.11.2022
18	1-21-4077	Tartu Ringkonnakohus	29.08.2022
19	1-21-5809	Harju Maakohus	04.10.2021
20	1-22-3194	Harju Maakohus	16.06.2022
21	1-21-7387	Harju Maakohus	15.03.2022
22	1-16-9851	Jõhvi Kohtumaja	27.01.2017
23	1-18-9100	Narva Kohtumaja	26.11.2018
24	1-23-2146	Pärnu Maakohus	10.04.2023
25	1-22-7974	Viru Maakohus	16.03.2023
26	1-21-1431	Narva Kohtumaja	17.03.2021

27	1-17-7274	Harju Maakohus	17.10.2017
28	1-21-7918	Tartu Maakohus	07.12.2021

Lisa 3. Amfetamiini algandmed tehingute lõikes

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus	Puhtus (%)	Kogus (g)	Hind (eur/g)
A	Peidik	Ei	25,74	928,5	4,85
B	Peidik	Ei	27,9	960,9	4,7
C	Peidik	Ei	25,3	1902,6	4,7
D	Peidik	Jah	64,6	122,6	20
E	Peidik	Jah	63,8	15,42	20
F	Peidik	Jah	7	121,25	9,89
G	Peidik	Jah	44,5	43,28	18,48
H	Käest-kätte	Ei	20	0,25	7,5
I	Käest-kätte	Ei	20	0,3	10
J	Käest-kätte	Ei	9,2	1,02	20
K	Käest-kätte	Ei	18	20	17
L	Käest-kätte	Ei	7,36	8,69	10

Lisa 4. Amfetamiini andmematriks

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus	Puhtus	Kogus	Hind
A	1	0	0	1	0
B	1	0	0	1	0
C	1	0	0	1	0
D	1	1	1	0	1
E	1	1	1	0	1
F	1	1	0	0	1
G	1	1	0	0	1
H	0	0	0	0	1
I	0	0	0	0	1
J	0	0	0	0	1
K	0	0	0	0	1
L	0	0	0	0	1

Üleandmine 1=peidik 0= käest-kätte

Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus 1= jah 0=ei

Puhtus 1= üle 50% 0=alla 50%

Kogus 1= üle 500 g 0= alla 500 g

Hind 1= üle 5 eur/g 0= alla 5 eur/g

Lisa 5. Kokaiini algandmed tehingute lõikes

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus	Puhtus (%)	Kogus (g)	Hind (eur/g)
A	Käest-kätte	Ei	85	96,31	72,68
B	Peidik	Jah	27,9	249,7	115
C	Käest-kätte	Ei	37,17	0,78	100
D	Käest-kätte	Ei	34,74	59,29	60
E	Käest-kätte	Ei	78,3	149,3	69
F	Käest-kätte	Ei	82,96	4,93	111,56
G	Käest-kätte	Ei	59,83	9,81	112,3
H	Käest-kätte	Ei	84,78	48,12	90
I	Käest-kätte	Ei	59	1	125
J	Käest-kätte	Ei	33,8	1	150

Lisa 6. Kokaiini andmematriks

Tehing	Üleandmine	Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus	Puhtus	Kogus	Hind
A	1	0	1	0	0
B	0	1	0	1	1
C	1	0	0	0	0
D	1	0	0	0	0
E	1	0	1	1	0
F	1	0	1	0	1
G	1	0	1	0	1
H	1	0	1	0	0
I	1	0	1	0	1
J	1	0	0	0	1

Üleandmine 1= käest-kätte 0= peidik

Tumeveeb/krüpteeritud suhtlus 1= jah 0= ei

Puhtus 1= üle 50% 0= alla 50%

Kogus 1= üle 100g 0= alla 100g

Hind 1= alates 100 eur/g 0= kuni 100 eur/g (k.a)